

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені
К. Д. УШИНСЬКОГО»**

Кафедра педагогічних технологій початкової освіти

ПАСКАЛЬ О.В.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ (БАКАЛАВРСЬКИХ) РОБІТ**

**для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за
спеціальністю 231 Соціальна робота**

Одеса 2026

 ПІВДННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М. Д. УШІНСЬКОГО Всесвітній центр педагогічної освіти	Освітні компоненти Кваліфікаційна (бакалаврська) робота) Захист кваліфікаційної (бакалаврської) роботи Галузь знань: 23 Соціальна робота Освітньо-професійна програма: Соціальна робота Спеціальність: 231 Соціальна робота Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Рік навчання: 4 Семестр: 8 Обсяг ОК 4+1, кредити ЄКТС/години: 5/150 Мова навчання: українська
Укладач 	Паскаль Олена Вікторівна Посада: доцент Вчений ступінь: кандидат педагогічних наук Профайл викладача: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_works&hl=ru&user=FKT_8icAAAAJ
Контактна інформація	Paskal.OV@pdpu.edu.ua

УДК: 364:378.222(072)

Рекомендовано до друку вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (протокол № 10 від 26 лютого 2026 року).

Рецензенти:

Т.П. Хлівнюк – кандидат політичних наук, доцент, завідувачка кафедри соціальної роботи Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова;

Л.А. Колбіна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету початкового навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет».

Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційних (бакалаврських) робіт зі спеціальності 231 Соціальна робота // Уклад. : О.В. Паскаль. Одеса : Університет Ушинського, 2026. 75 с.

У методичних рекомендаціях подано актуальні вимоги до підготовки та захисту кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» – від етапу вибору теми до публічного представлення результатів дослідження. Матеріали описують організацію навчально-наукової роботи здобувача: від добору й опрацювання наукових джерел до написання тексту та дотримання правил його оформлення. Окремо систематизовано процедуру проведення прилюдного захисту. Рекомендації спираються на чинні державні стандарти України та нормативні інструкції, що регламентують виконання й оформлення кваліфікаційних наукових робіт, і адресовані студентам спеціальності «Соціальна робота».

ЗМІСТ

1. Загальні положення_____	5
2. Компетентнісна спрямованість кваліфікаційної (бакалаврської) роботи за спеціальності 231 Соціальна робота_____	7
3. Вибір теми та формування наукового апарату_____	9
4. Організація виконання роботи_____	13
5. Методологія та методи дослідження в соціальній роботі_____	16
6. Структура кваліфікаційної (бакалаврської) роботи_____	24
7. Вимоги до оформлення_____	28
8. Академічна доброчесність_____	34
9. Підготовка до захисту та процедура захисту_____	39
10. Критерії оцінювання_____	42
Рекомендовані джерела інформації_____	45
Додатки_____	46

1. Загальні положення

1.1. Мета методичних рекомендацій

Методичні рекомендації призначені для забезпечення здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота» чіткого, послідовного і професійно орієнтованого алгоритму підготовки та публічного захисту кваліфікаційної (бакалаврської) роботи. Їхня мета полягає у створенні єдиного зрозумілого стандарту вимог до змісту, структури, академічної доброчесності, логіки дослідження, оформлення та презентації результатів, а також у підтримці здобувача на всіх етапах роботи: від вибору теми та формування наукового апарату до підготовки доповіді і відповідей на запитання екзаменаційної комісії.

Завданням рекомендацій – є підкреслення фахової специфіки соціальної роботи. У кваліфікаційній (бакалаврській) роботі за спеціальністю 231 Соціальна робота має бути виразно представлена здатність майбутнього соціального працівника аналізувати соціальні проблеми й потреби, добирати методи та технології соціальної роботи, обґрунтовувати етичні рішення, планувати практичні втручання, оцінювати результативність і формувати професійні рекомендації. Такий підхід узгоджується з розумінням кваліфікаційної роботи як підсумкової атестації та підтвердження відповідності результатів навчання вимогам освітньої програми.

1.2. Нормативні підстави

Методичні рекомендації розроблено з урахуванням чинного законодавства України у сфері вищої освіти та внутрішньої нормативної бази Університету Ушинського, яка регламентує порядок підготовки, подання та захисту кваліфікаційних (бакалаврських і магістерських) робіт. Зокрема, «Положення про кваліфікаційні (бакалаврські/магістерські) роботи на здобуття першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти Університету Ушинського» (далі «Положення») [5] визначає, що на його основі для кожної освітньої програми мають бути підготовлені методичні рекомендації з урахуванням специфіки фахової підготовки, із деталізацією вимог до підготовки, змісту й структури, написання, оформлення та захисту робіт, а також критеріїв оцінювання.

У частині академічного письма та оформлення посилань і бібліографічного опису в цих рекомендаціях прийнято єдиний орієнтир: оформлення джерел та бібліографії здійснюється відповідно до ДСТУ 8302:2015 [1].

1.3. Сфера застосування

Методичні рекомендації застосовуються:

➤ по-перше, здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 «Соціальна робота» під час підготовки кваліфікаційної (бакалаврської) роботи;

➤ по-друге, науковими керівниками як орієнтир для консультування, контролю проміжних результатів і оцінювання готовності роботи до подання на кафедру;

➤ по-третє, кафедрою та іншими відповідальними структурними підрозділами як узгоджений опис процедурних і змістових вимог до кваліфікаційних робіт у межах відповідної освітньої програми.

Рекомендації охоплюють повний цикл підготовки: вибір теми, планування дослідження, збирання й аналіз даних, оформлення тексту, перевірку доброчесності, підготовку презентації та доповіді, організаційні кроки допуску й захисту. Такий підхід відповідає баченню кваліфікаційної роботи бакалавра як комплексного підсумку теоретичної та практичної підготовки та форми контролю набутих компетентностей.

1.4. Ключові терміни

У методичних рекомендаціях терміни вживаються в такому значенні:

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота – самостійно виконане, логічно завершене дослідження, що завершує цикл професійної підготовки здобувача за першим (бакалаврським) рівнем та передбачає розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання.

Кваліфікаційна робота у соціальній роботі – різновид кваліфікаційної (бакалаврської) роботи, у якій результати аналізу та дослідження мають бути професійно «прив'язані» до практики соціальної роботи: сфери соціальних послуг, діяльності установ і організацій, програм підтримки, профілактики або адвокації, роботи з групами, сім'ями, громадами та вразливими категоріями населення.

Здобувач вищої освіти – особа, яка навчається у закладі вищої освіти за освітньою програмою та виконує кваліфікаційну роботу як елемент підсумкової атестації.

Науковий керівник кваліфікаційної роботи – науково-педагогічний працівник, визначений кафедрою для методичного супроводу здобувача: консультацій, контролю проміжних результатів, надання висновку щодо готовності роботи, а також оцінювання сильних сторін і недоліків виконання. Процедурна роль керівника та прив'язка до організації роботи кафедри впливає з порядку організації написання і захисту кваліфікаційних робіт, визначено у Положенні.

Рецензування – зовнішнє фахове оцінювання кваліфікаційної роботи компетентним рецензентом, яке доповнює висновок керівника та забезпечує незалежний професійний погляд на якість дослідження, коректність методів, логіку висновків і практичну цінність рекомендацій. Положення визначає рецензування як обов'язковий елемент процедури захисту.

Захист кваліфікаційної роботи – публічна процедура представлення основних результатів дослідження та відповідей здобувача на запитання екзаменаційної комісії з метою підтвердження сформованості компетентностей, передбачених освітньою програмою, і відповідності роботи встановленим

вимогам. Змістовно захист охоплює доповідь, презентацію результатів і академічну дискусію.

Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів і правил академічного письма та дослідницької поведінки, що забезпечують чесність, самостійність, коректне цитування, прозорість джерел даних, недопущення фальсифікацій і плагіату. Практична вимога самостійності та обов’язковості посилань на джерела підкреслюється у методичних орієнтирах для бакалаврських робіт зі спеціальності 231.

Плагіат (академічний плагіат) – оприлюднення чи подання чужих ідей, текстів, результатів або їх частин як власних без належного посилання; також включає некоректне цитування та маскування запозичень перефразуванням без вказування джерела.

Емпіричні дані – інформація, отримана здобувачем у процесі власного дослідження: результати опитувань, інтерв’ю, спостережень, аналізу документів, кейс-матеріалів, статистики, що відображає реальний стан досліджуваної соціальної проблеми та слугує основою для висновків і рекомендацій.

Практичні рекомендації у соціальній роботі – обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення практики соціальної роботи, які можуть бути реалізовані в діяльності соціальних служб, закладів, громадських організацій або програм підтримки; вони мають спиратися на результати дослідження та професійні стандарти діяльності соціального працівника.

2. Компетентнісна спрямованість бакалаврської роботи зі спеціальності

231 «Соціальна робота» та очікувані результати здобувача

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота в ОПП «Соціальна робота» є обов’язковим компонентом і не зводиться до «описового» дослідження. Вона має засвідчити інтегральну компетентність здобувача розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній/соціально-педагогічній сфері в умовах комплексності й невизначеності, із застосуванням теорій і методів соціальної роботи (ІК 1). Тобто, це означає що здобувач повинен показати повний професійний цикл соціальної роботи – від аналітики потреб до оцінювання результатів, – і довести, що вміє робити це етично, доказово та у взаємодії з партнерами.

2.1. Аналітика потреб і постановка соціального діагнозу

У кваліфікаційній (бакалаврській) роботі здобувач має продемонструвати компетентність у виявленні й оцінюванні потреб вразливих груп та осіб у складних життєвих обставинах, у тому числі через соціальне інспектування та професійну оцінку ситуації (СК 5), а також уміння оцінювати проблеми, потреби й ресурси клієнтів (СК 9). Практично це проявляється у здатності обґрунтувати вибір методів соціальної діагностики, зібрати дані з різних джерел, інтерпретувати їх і дати аргументований висновок щодо ключових потреб/ризиків/ресурсів. Таку вимогу прямо підтримує ПРН 13 (використання методів соціальної діагностики під час оцінювання проблем, потреб, ресурсів) і ПРН 14 (самостійне визначення обставин, у з’ясуванні яких потрібна соціальна допомога).

2.2. Планування втручання та проєктування змін

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота має показати, що здобувач не лише «бачить проблему», а й уміє перетворити діагностику на реалістичний план дій: визначити цілі, завдання, очікувані зміни, підібрати інструменти, передбачити ризики й критерії успіху. Це відповідає СК 10 (розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення) та СК 13 (розробка й реалізація соціальних проєктів і програм). На рівні результатів навчання це підкріплено ПРН 05 (теоретично аргументувати шляхи подолання проблем, обирати методи, передбачати наслідки) і ПРН 06 (розробляти перспективні й поточні плани/програми заходів, приймати рішення у складних ситуаціях).

2.3. Етика професійної діяльності та безпечність втручання

Обов'язковий «маркер» кваліфікаційної (бакалаврської) роботи – етична чистота: повага до гідності людини, добровільність участі, конфіденційність, мінімізація шкоди, баланс інтересів клієнта й вимог організації/закону, коректна робота з уразливістю. У компетентнісній рамці програми це напряду задано СК 16 (дотримання етичних принципів і стандартів соціальної роботи).

На рівні ПРН здобувач має вміти будувати взаємини з клієнтом на довірі та відповідно до етичних принципів (ПРН 17), а також помічати етичні дилеми й використовувати супервізію як інструмент їх розв'язання (ПРН 20).

У тексті роботи це має бути не декларацією, а конкретним описом етичних рішень: як отримувалася інформована згода, як захищалися персональні дані, які межі ролі фахівця витримувалися, як попереджались ризики повторної травматизації тощо.

2.4. Доказовість і дослідницька обґрунтованість рішень

Здобувач повинен показати, що його/її втручання спирається на науково обґрунтовану практику, а не лише на інтуїцію чи «звичні підходи». В ОПП прямо акцентовано орієнтацію на науково обґрунтовану практику соціальної роботи. Тому у кваліфікаційній (бакалаврській) роботі очікується коректний огляд джерел, логічне виведення обраної моделі/методів із доказової бази й опис того, як саме дослідницькі дані підтримують запропоноване рішення. Це узгоджується з ПРН 09: використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички під час надання допомоги.

2.5. Міжвідомча взаємодія та партнерство

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота має продемонструвати здатність діяти в системі соціального захисту, у взаємодії з клієнтом, фахівцями різних професій і громадою. Це відповідає СК 15 (взаємодія з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад) і СК 17 (виявляти та залучати ресурси організацій-партнерів).

На рівні ПРН акцент зроблено на визначенні змісту співпраці з організаціями-партнерами (ПРН 12) і налагодженні співпраці з представниками

різних професійних груп та громад, включно зі стратегіями представництва інтересів клієнтів (ПРН 18). У кваліфікаційній (бакалаврській) роботі це має проявлятися через опис реалістичної карти суб'єктів взаємодії, алгоритму направлень/узгоджень, розподілу ролей і відповідальності, а також механізмів координації випадку або мультидисциплінарної роботи.

2.6. Оцінювання результатів, якості та корекція плану

Фінальний критерій компетентності – здатність оцінити, що саме змінилося внаслідок втручання, і на цій підставі скоригувати подальші дії. Це напряду пов'язано зі СК 19 (оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи).

Програмний результат ПРН 23 конкретизує вимогу: «конструювати процес та результат соціальної роботи» в межах завдань, використовувати кількісні й якісні показники та коригувати план відповідно до результатів оцінки.

У кваліфікаційній (бакалаврській) роботі це має бути оформлено як прозора модель оцінювання (показники, інструменти, процедура, етичні обмеження, інтерпретація даних), а не як загальна фраза «робота була ефективною».

3. Вибір теми та формування наукового апарату бакалаврської роботи

Цей розділ пояснює, як обрати тему кваліфікаційної (бакалаврської) роботи зі спеціальності 231 «Соціальна робота» і як правильно сформулювати її науковий апарат: об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу (за потреби) та методи.

3.1. Вибір теми кваліфікаційної роботи бакалавра та критерії її якості й професійної релевантності

Тема кваліфікаційної роботи бакалавра в соціальній роботі має бути не просто «цікавою», а професійно виправданою. Вона повинна одночасно враховувати: реальну соціальну проблему або практичне завдання; конкретну цільову групу чи систему надання допомоги; можливість отримати емпіричні дані або проаналізувати реальні матеріали (документи, кейси, статистику, практики установ).

Щоб тема була якісною необхідно перевіряти її за такими критеріями.

По-перше, актуальність для соціальної роботи: проблема має стосуватися соціальних послуг, соціального супроводу, профілактики, реабілітації, адвокації, роботи з сім'єю, громадою, уразливими групами, тощо.

По-друге, конкретність. З теми кваліфікаційної роботи бакалавра має бути зрозуміло, де саме і з ким відбувався процес, який ви досліджували.

По-третє, досліджуваність. У здобувача має бути доступ до даних і він може етично їх отримати.

По-четверте, практична цінність. Робота повинна завершуватися рекомендаціями вирішення проблеми, інструментом, алгоритмом, моделлю втручання або обґрунтованими пропозиціями для установи чи громади, експериментальною програмою, тощо.

По-п'яте, реалістичний масштаб. Кваліфікаційна (бакалаврська) робота не може «вирішити проблему бідності в країні», але може дослідити та покращити конкретний елемент підтримки у конкретному контексті.

Приклад вдалого напряму теми: не «Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами», а «Оцінювання потреб ВПО у громаді «Х» та обґрунтування програми соціального супроводу на базі центру соціальних служб». Тут видно і практику, і діагностику, і продукт роботи.

3.2. Формулювання теми кваліфікаційної роботи бакалавра

Тема має відповідати на запитання: *що саме ви досліджуєте або вдосконалюєте, для кого, де і з яким практичним фокусом*. У соціальній роботі тема правильно сформульована тоді, коли в ній присутній процес або механізм, а не лише назва групи чи явища.

Формулювання теми дослідження можливо за такою формулою:

[процес/інструмент/технологія соціальної роботи] у/щодо [цільової групи] в умовах [установи/громади/сфери].

Приклади:

- «Соціальна діагностика потреб сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, у роботі фахівця із соціальної роботи громади».
- «Ефективність кейс-менеджменту в соціальному супроводі осіб з інвалідністю при переході до самостійного проживання».
- «Роль міжвідомчої взаємодії щодо профілактики повторного насильства у веденні випадку домашнього насильства».
- «Соціально-психологічна підтримка підлітків групи ризику засобами групової роботи у закладі освіти».

Типові помилки студентських тем такі: надто широкі формулювання; відсутність професійної дії соціальної роботи; відсутність контексту; наявність «оцінних» слів замість дослідницьких категорій (наприклад, «жахливий стан», «катастрофічні наслідки»); тема, яку неможливо дослідити етично або через відсутність доступу до даних.

3.3. Об'єкт і предмет дослідження у кваліфікаційної роботи бакалавра

Найпростіше правило: **об'єкт** – це ширше поле реальності, де існує проблема; **предмет** – конкретний аспект, який ви вивчаєте в межах цього поля. У соціальній роботі об'єкт часто є процесом або системою взаємодії, а предмет – механізмом, умовами, чинниками, інструментом або результатами цього процесу.

Шаблони формулювань

➤ **Об'єкт дослідження:** «процес соціальної роботи з ...», «система надання соціальних послуг ...», «соціальний супровід ...», «міжвідомча взаємодія у сфері ...».

➤ **Предмет дослідження:** «умови ефективності ...», «механізми/технології ...», «чинники, що впливають на ...», «модель/алгоритм ...», «показники результативності ...».

Приклад формулювання (до теми «домашнє насильство»)

Тема дослідження: «Профілактика повторного домашнього насильства через кейс-менеджмент у громаді».

Об'єкт дослідження: процес соціальної роботи з постраждалими від домашнього насильства в громаді.

Предмет дослідження: організаційні та методичні механізми кейс-менеджменту, що впливають на профілактику повторного насильства.

Приклад 2 (до теми ВПО)

Тема дослідження: «Оцінювання потреб ВПО та планування соціального супроводу на рівні громади».

Об'єкт дослідження: соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб у громаді.

Предмет дослідження: методи оцінювання потреб і логіка планування соціального супроводу ВПО на базі конкретної установи.

Зверніть увагу! якщо в предметі повторюється весь об'єкт, або предмет звучить ширше за об'єкт, науковий апарат потребує переробки.

3.4. Мета кваліфікаційної (бакалаврської) роботи як очікуваний підсумковий результат

Мета – це не «вивчити тему», а **досягти конкретного результату дослідження**, який можна перевірити. У соціальній роботі мета часто включає два компоненти: аналітичний (оцінити, виявити, визначити) і прикладний (обґрунтувати, розробити, удосконалити, запропонувати).

Шаблон формулювання мети: «теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити ... з метою розроблення/удосконалення ...».

Приклад формулювання мети (до теми «підлітки групи ризику»)
«Теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити чинники ризикованої поведінки підлітків у закладі загальної середньої освіти з метою розроблення програми профілактичної групової роботи соціального педагога/фахівця із соціальної роботи».

Невдало сформульована мета звучить як загальна декларація без продукту: «дослідити проблеми підлітків». Правильно сформульована мета відповідає на запитання: *що буде новим або корисним після вашої роботи*.

3.5. Завдання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи як операціоналізація мети

Завдання – це кроки, які ведуть до мети. У соціальній роботі завдання логічно вибудовують шлях від теорії до практики: спочатку аналізуєте поняття й підходи, потім описуєте контекст і організацію допомоги, далі проводите емпіричне дослідження, а в фіналі пропонуєте рекомендації, програму або модель втручання.

Перевірити, чи правильно сформульовані завдання можна таким чином: якщо прибрати одне завдання, чи втрачається логіка роботи. Якщо завдання можна переставити як завгодно – вони сформульовані надто загально.

Приклад завдань (до теми «соціальний супровід літніх людей»)

Мета: теоретично обґрунтувати й емпірично оцінити ефективність елементів соціального супроводу самотніх літніх людей у громаді та запропонувати програму удосконалення.

Завдання можуть бути сформульовані так: уточнити понятійно-категоріальний апарат і сучасні підходи підтримки літніх людей; проаналізувати нормативні та організаційні засади надання послуг у громаді; визначити критерії та індикатори результативності соціального супроводу; провести оцінювання потреб і задоволеності отримувачів послуг, а також аналіз кейсів або документації; інтерпретувати результати та сформулювати практичні рекомендації для установи і фахівців.

Завдання **НАВМИСНО** показані в межах абзацу, щоб було видно логіку, а не механічний список.

3.6. Гіпотеза дослідження у кваліфікаційній (бакалаврській) роботі та умови її застосування

Для бакалаврської роботи гіпотеза доречна не завжди. Вона потрібна тоді, коли ви не просто описуєте стан речей, а **перевіряєте припущення про зв'язок між явищами** або про вплив певних умов на результат.

Гіпотеза має бути перевірюваною, тобто такою, яку можна підтвердити або спростувати даними.

Шаблон формулювання гіпотези: «Якщо ... (умова/втручання/організаційна зміна), то ... (очікуваний результат), тому що ... (теоретичне обґрунтування)».

Приклад формулювання гіпотези (тема «міжвідомча взаємодія»). «Якщо у веденні випадку домашнього насильства запровадити узгоджений протокол міжвідомчої взаємодії та регулярні координаційні зустрічі фахівців, то зросте своєчасність надання послуг і зменшиться частка повторних звернень, оскільки рішення прийматимуться швидше та узгоджено».

3.7. Вимоги до вибору і реалізації методів дослідження

Методи в соціальній роботі підбираються під предмет і завдання дослідження. Важливо, щоб методи дозволяли відповісти на дослідницькі запитання і були етично припустимі. Зазвичай у кваліфікаційній роботі бакалавра доречно поєднати: **теоретичні методи** (аналіз літератури, порівняння підходів, узагальнення), **емпіричні методи** (опитування, інтерв'ю, спостереження, аналіз документів/кейсів), **методи обробки даних** (описова статистика для анкет, тематичний аналіз для інтерв'ю), а також **методи оцінювання результатів** (індикатори, шкали, критерії ефективності).

Опис методів дослідження у кваліфікаційній (бакалаврській) роботі

Пишіть не «використано анкетування», а уточнюйте: кого опитували, яку інформацію збирали, як забезпечили добровільність і конфіденційність, як аналізували відповіді і як пов'язали це з метою. Такий опис відразу показує професійну зрілість і етичну відповідальність.

Приклад набору методів (ВПО). Якщо предметом є «методи оцінювання потреб ВПО та планування соціального супроводу», тоді логічно виглядає:

аналіз наукових джерел і нормативних документів; напівструктуровані інтерв'ю з фахівцями та отримувачами послуг; анкетування для оцінки пріоритетів потреб; аналіз кейс-нотаток або документації установи; узагальнення результатів у вигляді матриці потреб – ресурсів – послуг і формування рекомендацій щодо маршрутизації та координації випадку.

3.8. Самоконтроль наукового апарату

Перед тим як затвердити тему та науковий апарат, студент має виконати просту перевірку узгодженості. Тема має бути пов'язана з практикою соціальної роботи і містити процес або технологію. Об'єкт повинен бути ширшим і описувати поле, предмет – конкретним і «керованим» для дослідження. Мета має завершуватися вимірюваним результатом або продуктом. Завдання мають вести до мети крок за кроком. Методи мають відповідати завданням, а не бути випадковим набором. Якщо є гіпотеза, її можна перевірити даними.

4. Організація виконання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи та управління процесом підготовки

Цей розділ пояснює як організувати роботу від моменту затвердження теми до подання на кафедру та допуску до захисту, щоб виконати роботу у встановлені терміни й не втратити якість.

4.1. Розподіл ролей і відповідальності здобувача, наукового керівника та кафедри

Організація кваліфікаційної (бакалаврської) роботи в соціальній роботі будується на принципі спільної відповідальності, але з різними зонами ролей.

Здобувач відповідає за самостійність, системність і доброчесність виконання, за вчасне подання проміжних результатів і готовність працювати з зауваженнями. Здобувач має не «писати від випадку до випадку», а рухатися по узгодженому плану, що включає теоретичний блок, емпіричну частину та оформлення результатів.

Науковий керівник супроводжує підготовку роботи, спільно зі студентом формує план і завдання, допомагає розробити календарний графік на весь час написання, погоджує базу та методики емпіричного дослідження, перевіряє текст, готує відгук і консультує щодо захисту.

Така логіка потрібна не для формальності: керівник забезпечує методичну точність і вчасно попереджає типові помилки, які потім дорого коштують на етапі допуску роботи до захисту.

Випускаюча кафедра організовує процедурну частину: попередній захист, перевірку рівня оригінальності, внутрішнє рецензування, направлення на зовнішню рецензію та ухвалення рішення про допуск до захисту. Саме кафедра задає ритм і стандарти, за якими робота доходить до захисту не тільки «написаною», а й процедурно правильно оформленою.

Важливий акцент для студентів: **погоджений графік – це не опція, а робочий інструмент**. У вимогах прямо зазначено, що студент узгоджує з

керівником план, структуру, завдання і порядок роботи, а керівник контролює виконання погодженого графіка, який фіксується в індивідуальному завданні.

4.2. План-графік виконання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

План-графік – це «навігація» виконання роботи. Він має бути простим і вимірюваним: кожен етап повинен завершуватися конкретним результатом, який можна показати керівнику. У нормативних формах це зазвичай оформлюється як календарний план-графік із переліком етапів і строками виконання, який підписують студент і керівник.

Щоб графік був робочим, він має включати щонайменше такі блоки: затвердження теми й наукового апарату; підготовка плану та джерельної бази; написання теоретичного розділу; розроблення інструментарію та етичних процедур; збір емпіричних даних; обробка та інтерпретація; написання практичного розділу й рекомендацій; перевірка оригінальності та доопрацювання; підготовка до попереднього захисту; фінальне оформлення й подання на кафедру.

Шаблон 1. Календарний план-графік (адаптований під бакалаврську роботу) (див. додаток А)

1. Попереднє планування дослідження: уточнення теми, об'єкта, предмета, мети, завдань; строк: _____; результат: погоджений науковий апарат.
2. Формування джерельної бази та плану роботи; строк: _____; результат: затверджений зміст і список джерел.
3. Написання теоретичного розділу; строк: _____; результат: розділ 1 з висновками.
4. Проектування емпіричної частини, етичні документи, інструментарій; строк: _____; результат: анкета/гайд інтерв'ю, форма згоди, план вибірки.
5. Збір даних; строк: _____; результат: масив даних/протоколи/кейс-матеріали.
6. Аналіз даних і формування висновків; строк: _____; результат: таблиці/категорії аналізу, інтерпретації.
7. Практичний розділ: модель втручання/рекомендації/алгоритм; строк: _____; результат: опис рішення + показники оцінювання.
8. Редагування, перевірка оригінальності, оформлення за вимогами; строк: _____; результат: _____ фінальний текст.
Підписи: студент _____; науковий керівник _____.

4.3. Консультації як інструмент наукового супроводу та оптимізації роботи

Успішні роботи бакалавра робляться не «ривками», а через регулярні короткі консультації. Рекомендовано одразу домовитися з керівником про формат: як часто ви зустрічаєтесь, що надсилаєте до консультації, у які строки отримуєте коментарі.

У методичних підходах до керівництва кваліфікаційною роботою виділяють попередні консультації, погодження плану, поточні консультації, погодження бази і методик емпіричного дослідження, перевірку роботи, підготовку відгуку, консультацію з питань захисту. Для студента це означає що

консультація має дати відповідь на конкретне питання, а не бути розмовою «про все». Поточні консультації доцільно будувати навколо реальних вузлів роботи: як узагальнити результати й опрацювати матеріали; як коректно подати спірні питання; як використовувати кількісні й якісні дані та практичний досвід установ; як сформулювати пропозиції щодо вдосконалення соціальної роботи.

Шаблон 2. Протокол консультації (для студента)

Дата: _____

Що _____ я подав(ла) _____ до _____ консультації: _____ фрагмент тексту/план/інструментарій/таблиці/висновки (вказати конкретно).

Ключове питання консультації: _____ (одне головне питання).

Коментарі керівника: _____ (коротко, по суті).

Що я маю доопрацювати до наступної зустрічі: _____ (2–4 конкретні дії).

Термін наступного контакту: _____

Цей простий протокол дисциплінує процес і допомагає «бачити прогрес», а не відкладати складні частини до останнього тижня.

4.4. Проміжний контроль і перевірка тексту кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Роботу краще перевіряти поетапно: розділ за розділом або принаймні перший варіант загалом, після чого керівник дає оцінку відповідності вимогам і надає зауваження, які потрібно врахувати при доопрацюванні. Такий підхід важливий саме для соціальної роботи, бо тут часто «просідає» узгодженість: теорія є, а емпірична частина не підтримує висновки; або рекомендації звучать красиво, але не прив'язані до даних і ресурсів установи.

Окремий етап – **попередній захист**. Остаточне рішення про допуск роботи до захисту може ухвалюватися після попереднього захисту на засіданні кафедри.

Зверніть увагу! Попередній захист – не «репетиція», а контрольна точка, яка дає можливість ефективніше підготуватися до основного захисту.

4.5. Вимоги до емпіричної бази кваліфікаційної (бакалаврської) роботи та критерії надійності даних

Емпірична база кваліфікаційної (бакалаврської) роботи в соціальній роботі має відповідати трьом умовам. Перша – **реалістичність доступу**. Здобувач має законний та етичний доступ до респондентів або документів і здатні зібрати дані в межах термінів. Друга – **етична чистота** (добровільність участі, конфіденційність, обережність щодо уразливих груп. Це не «додаток», а основа професії. Третя – **перевірюваність**. Методи мають бути описані так, щоб було зрозуміло, як саме отримані дані, як вони оброблялися та як на їх основі сформульовано висновки.

Для допуску до захисту також може враховуватися **апробація результатів** у формі участі в конференції чи публікацій, принаймні як факт представлення результатів дослідження академічній спільноті. Апробація результатів кваліфікаційної (бакалаврської) роботи може виступати обов'язковою умовою допуску до захисту. Конкретний формат апробації для бакалаврського рівня

визначається кафедрою, тому студент має уточнити вимоги саме своєї ОПП і кафедри.

4.6. Подання на кафедру та допуск до захисту

Подача роботи на кафедру відбувається за графіком виконання. Разом із роботою подаються супровідні документи, серед яких типово фігурують відгук наукового керівника, внутрішня і зовнішня рецензії, а також підтвердження перевірки оригінальності.

Кафедра після ознайомлення зі змістом і оформленням організовує процедури, необхідні для допуску.

Допуск до захисту може підписувати завідувач кафедри, після чого текст передається секретарю атестаційної комісії.

Для кваліфікаційних (бакалаврських) робіт конкретний набір документів і строки подання визначаються внутрішнім порядком кафедри, але студенту важливо мислити наперед: відгук, рецензії та перевірка оригінальності не робляться «за одну ніч».

Чек-лист готовності до попереднього захисту! Робота готова до попереднього захисту, якщо в ній є узгоджений план і структура, емпірична база з описом методів, результати аналізу й практичні рекомендації, а також текст пройшов первинне редагування і може бути перевірений керівником по суті. Логіка попереднього захисту та перевірки оригінальності входить до процедур кафедральної підготовки до допуску.

5. Методологія та методи дослідження в соціальній роботі

Цей розділ допомагає студенту зробити дві речі: по-перше, **обрати методи так, щоб вони реально відповідали меті та завданням**; по-друге, **описати методи дослідження так, щоб атестаційна комісія бачила доказовість і доброчесність**. Основна вимога – це обґрунтувати обраний напрям і методи, проаналізувати емпіричні дані та робити на цій основі висновки.

У Положенні про кваліфікаційні (бакалаврські/магістерські) роботи на здобуття першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти Університету Ушинського [5] акцентовано увагу на те, що при оцінюванні роботи увага приділяється, зокрема, коректності й обґрунтованості вибору методів, якості емпіричного матеріалу та відповідності висновків меті й завданням.

5.1. Методологія і методи дослідження у кваліфікаційній (бакалаврській) роботі

Методологія відповідає на запитання «Як я мислю про проблему і з якої логіки буду її досліджувати?». Це авторський дослідницький підхід: наприклад, орієнтація на потреби клієнта, на права людини, на сильні сторони, на травмоінформованість, на кейс-менеджмент, на оцінювання ефективності послуг.

Методи відповідають на запитання «Якими інструментами я збиратиму і аналізуватиму дані?». Наприклад, анкетування, інтерв'ю, спостереження, аналіз документів, аналіз кейсів.

Правило просте: методологія задає рамку, методи дають докази в межах цієї рамки.

5.2. Етичні процедури емпіричного дослідження у кваліфікаційній (бакалаврській) роботі зі спеціальності 231 «Соціальна робота»

Емпіричне дослідження у соціальній роботі завжди має «подвійний фокус»: з одного боку, здобуваються дані для наукового обґрунтування висновків і пропозицій; з іншого – відбувається взаємодія з людьми, які можуть бути в уразливому стані, залежати від рішень установи або переживати складні життєві обставини. Тому етика – критерій професійної якості, що прямо пов'язаний із результатами навчання: здобувач має вміти встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи

5.2.1. Загальний принцип

Етичні процедури у кваліфікаційній роботі мають забезпечити три речі: добровільність участі; безпеку та мінімізацію шкоди; конфіденційність і коректне поводження з даними. Якщо хоча б один із цих компонентів порушено, дослідження втрачає довіру, а результати стають уразливими для критики на захисті.

5.2.2. Дозвіл на проведення дослідження та межі доступу до даних

Якщо збираються дані на базі практики або в установі соціальної сфери, спершу визнається, що саме є «дозволеним полем» для збору інформації. Є два типові випадки.

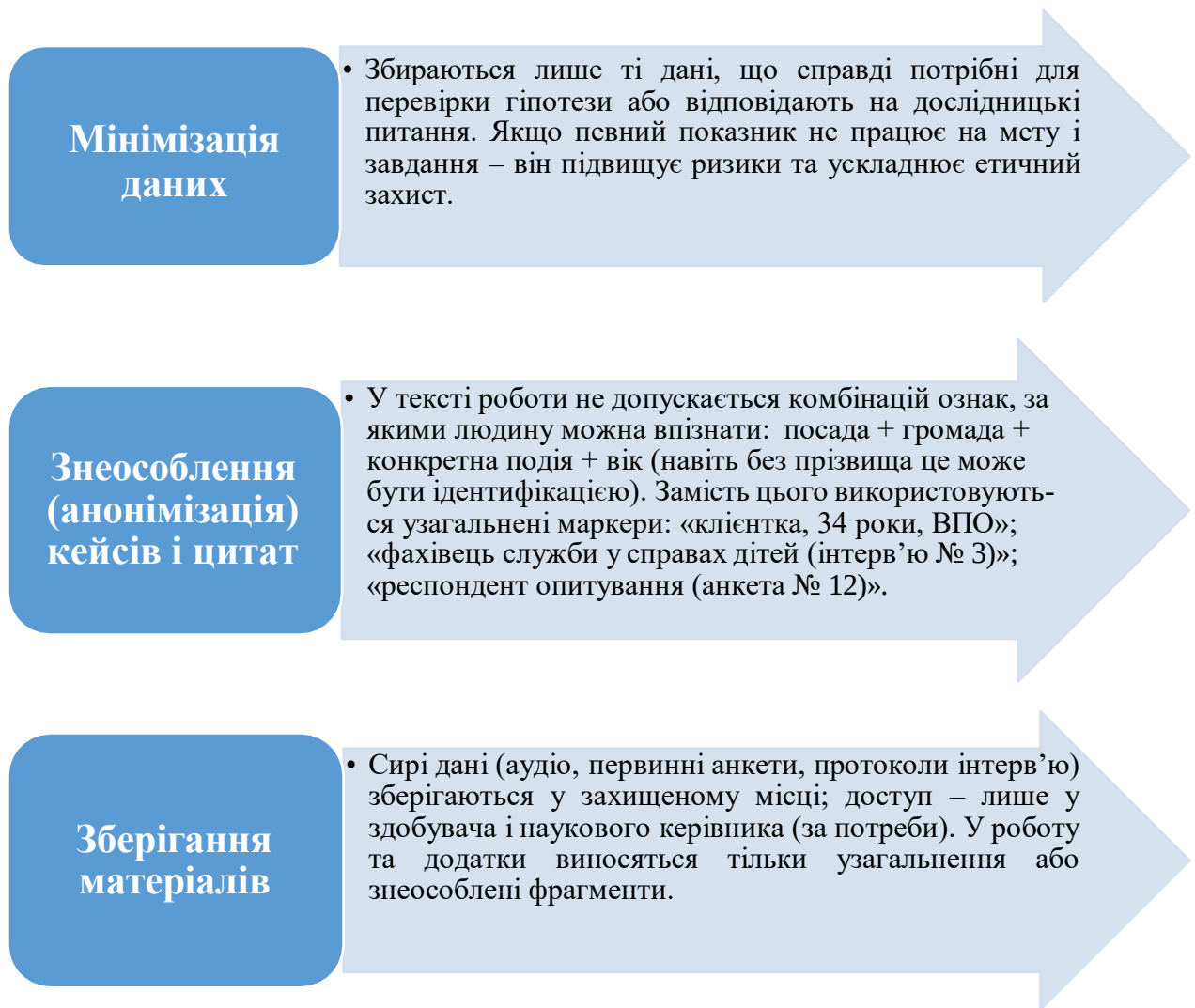
Перший – **здобувач працює з персоналом/фахівцями** (опитування, інтерв'ю, експертні оцінки, аналіз професійних практик). Тут зазвичай достатньо погодження керівництва установи щодо проведення дослідження в робочому середовищі плюс інформована згода самих учасників.

Другий – **здобувач працює з клієнтами/отримувачами послуг**, або ж використовує кейсові матеріали, які можуть містити чутливі відомості. У цьому випадку потрібно чітко зафіксувати: хто надає доступ; які саме дані дозволені; у якому вигляді ви маєте право їх використовувати (лише узагальнено, лише після знеособлення, лише без прямих цитат тощо).

Зверніть увагу! Якщо ви не можете впевнено пояснити, чому ці дані не зашкодять людині навіть у разі випадкового розкриття, їх не варто включати в роботу.

5.2.3. Конфіденційність і захист персональних даних.

Конфіденційність у соціальній роботі – це не тільки «не називати прізвища». Це система рішень, які ви приймаєте на кожному кроці.

5.2.4. Оцінка ризиків і мінімізація шкоди. Перед початком емпіричного дослідження необхідно зробити коротку «карту ризиків». Запитайте себе: що може піти не так для учасника, для установи, для мене як дослідника?

Типові ризики: емоційне виснаження учасника; почуття сорому/провини через питання; страх, що відповідь вплине на отримання послуг; конфлікт інтересів, якщо ви одночасно стажер на базі та дослідник.

Мінімізація шкоди має бути описана у роботі конкретно: нейтральні формулювання питань; право пропускати питання; можливість перерви; відсутність «оцінювальних» суджень; розділення ролей (ви не приймаєте управлінських рішень щодо учасника); за потреби – контакт відповідального фахівця/психолога для підтримки.

5.2.5. Етичні дилеми та супервізія. Сильна бакалаврська робота не ідеалізує поле, а демонструє професійну дорослість: здобувач бачить суперечності та вміє діяти коректно. Це прямо відповідає очікуваному результату навчання про виявлення етичних дилем і застосування супервізії.

Приклади типових дилем:

- учасник повідомляє інформацію, що свідчить про ризик насильства;
- керівництво установи просить показати «сирі анкети», а там чутливі висловлювання;

– клієнт хоче брати участь, але помітно, що робить це з остраху втратити підтримку.

У таких ситуаціях коректна практика – фіксувати рішення у взаємодії з керівником роботи/супервізором, не залишаючись «наодинці» з етичною напругою.

5.2.6. Академічна доброчесність як частина етики дослідження

Етика емпіричного дослідження тісно пов'язана з академічною доброчесністю. Результати мають бути чесно зібрані, чесно оброблені й чесно представлені.

У Положенні про кваліфікаційні (бакалаврські/магістерські) роботи на здобуття першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти Університету Ушинського процедура захисту передбачає наявність **звіту подібності** серед матеріалів, що подаються на захист. Після захисту робота передається на зберігання в репозитарій Університету Ушинського. «Інструкція для звіту подібності» [3] окреслює функціонал звіту та пояснює значення його коефіцієнтів:

Значення коефіцієнта подібності 1 (КП1) визначає, яка частина документів містить фразу 5 слів або більше, знайдену в базі даних університету, базі даних програми обміну базами даних, бази даних RefBooks або інтернет-ресурсів (за винятком запозичень з правових актів, знайдених у Базі даних правових актів). Коефіцієнт подібності 1 використовується насамперед для вивчення мовної незалежності автора документів.

Значення коефіцієнта подібності 2 (КП2) визначає, яка частина документів містить фразу з 25 слів або більше знайдених в базах даних, згаданих вище (за винятком бази даних правових актів). Через довжину виявлених фраз, показник подібності 2 є кращим інструментом для виявлення несанкціонованих запозичень.

Коефіцієнт цитування (КЦ) - обсяг тексту, знайдений між лапками. Слід пам'ятати, що система буде визначати тільки ті лапки, які правильно оформлені. Система не аналізує законність використання фрагментів. Коефіцієнт цитування є допоміжним механізмом при оцінці робіт.

Отже, потрібно уникайте компіляції*; не «підганяти» дані під бажаний результат; описувати обмеження дослідження; якщо використовуються запозичені інструменти (анкети, шкали, опитувальники) – коректно посилатися і пояснювати, що саме було адаптовано.

**Компіляція (лат. compilatio, дослівно «крадіжка, грабіж», від лат. compero, дослівно «грабую»). Компіляція в науці – це процес написання наукової праці на підставі чужих матеріалів без самостійного дослідження та опрацювання джерел.*

5.2.7. Опис етичних засад дослідження у тексті роботи

Наприклад: «Емпіричне дослідження проведено з дотриманням принципів добровільності участі, поінформованості та конфіденційності. Учасникам було надано інформацію про мету й процедури дослідження, можливі незручності, а також гарантовано право відмови на будь-якому етапі без негативних наслідків. Дані збиралися та зберігалися у знеособленому вигляді; у тексті роботи

використано узагальнені позначення учасників, що унеможливило ідентифікацію. У разі виникнення етичних дилем рішення приймалися з урахуванням професійних стандартів соціальної роботи та консультацій з науковим керівником/супервізією, що відповідає вимогам професійної етики та підтримання довірчих взаємин із клієнтами».

5.3. Алгоритм вибору методів дослідження

Крок 1. Перепишіть мету «в одне речення без зайвих слів». Наприклад – оцінити потреби ВПО в громаді та обґрунтувати модель соціального супроводу.

Крок 2. Сформулюйте 2-4 дослідницькі запитання. Приклад для теми про ВПО: «які потреби є пріоритетними»; «які бар'єри доступу до послуг»; «які ресурси громади реально можна залучити»; «які елементи супроводу дадуть найбільший ефект».

Крок 3. Для кожного запитання вирішіть, які дані вам потрібні. Потреби і пріоритети часто краще видно через анкету; бар'єри і досвід отримання послуг краще розкриває інтерв'ю; реальні можливості установи підтверджують документи, звіти, кейс-нотатки.

Крок 4. Підберіть метод під тип даних. Якщо вам потрібні «частоти» та порівняння груп, доречні кількісні методи; якщо вам потрібні смисли, досвід, мотивації, доречні якісні методи; якщо вам потрібні і те, і те, обирайте змішаний дизайн. Важливо, щоб методи закривали ваші запитання.

Крок 5. Перевірте етичну допустимість і доступ. У соціальній роботі не можна будувати план так, ніби ви маєте необмежений доступ до вразливих груп. Якщо вибірка недоступна або високоризикова, змініть інструмент: замість інтерв'ю з травмованими клієнтами можна використовувати аналіз анонімізованих кейсів, опитування фахівців, аналіз документації.

Крок 6. Напишіть, як саме ви будете аналізувати дані. Кількісні дані зазвичай обробляють описовою статистикою; якісні дані потребують тематичного аналізу або аналізу змісту. Без цього методи виглядатимуть «не доведеними».

5.4. Кількісний, якісний і змішаний підходи в емпіричному дослідженні кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Кваліфікаційні роботи мають містити аналіз емпіричних даних, зібраних у ході дослідження, і завершуватися висновками та рекомендаціями.

Це означає, що методи потрібно обирати так, аби ви справді могли зібрати дані і довести рекомендації.

5.5. Методи збору емпіричних даних у соціальній роботі та умови їх доречності

Метод **аналізу документів** використовується тоді, коли досліджується процес організації послуг, маршрутизація, протоколи взаємодії, звітність, звернення, індивідуальні плани, нормативну базу. Перевага цього методу в тому, що він етично безпечніший, особливо якщо дані анонімізовані.

Метод **аналізу кейсів** доцільно використовувати коли предметом є ведення випадку, логіка втручання, помилки супроводу, міжвідомча взаємодія. Його перевага – він дає можливість зробити професійні висновки, якщо кейси описані структуровано.

Метод **анкетування** в емпіричному дослідженні використовують у випадку необхідності аналізу узагальненої картина потреб, задоволеності, бар'єрів, доступності, інформованості, частоти використання послуг.

доречний, коли ви хочете одночасно показати «масштаб» і «зміст»: наприклад, анкетування визначає топ-5 потреб, а інтерв'ю пояснює, чому саме вони є критичними і як їх краще закривати.

Метод **напівструктурованого інтерв'ю** допомагає отримати пояснення, мотивації, досвід, контекст, смисли. У соціальній роботі часто інтерв'юють не лише клієнтів, а й фахівців установ, партнерів, координаторів програм.

Метод **спостереження** доцільний для аналізу роботу групи, взаємодію у сервісі, комунікацію фахівця з клієнтом, процес надання послуги. У кваліфікаційній роботі бакалавра краще використовувати спостереження з чіткою картою ознак, щоб уникнути суб'єктивності.

5.6. Принципи коректного опису методів у тексті кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Студентська помилка номер один: написати «**використано анкетування, інтерв'ю, аналіз літератури**» і на цьому зупинитися. В описі методології цього недостатньо. У описі має бути видно: **кого/що саме ви досліджували; як збирали дані; як забезпечили етичні вимоги; як аналізували дані; як це пов'язано з метою і завданнями.** Це загальні вимоги до кваліфікаційної роботи,

які забезпечують логічність, доказовість, достовірність фактів і раціональні прийоми пошуку, відбору, обробки та систематизації емпіричної інформації.

Структура опису методів у розділі «Методи дослідження»:

1. коротко назвіть метод і поясніть, чому він відповідає меті;
2. опишіть базу дослідження і учасників або джерела даних;
3. розпишіть методи збору даних, але з деталями;
4. поясніть процедуру аналізу;
5. окремо зазначте етичні кроки.

Приклад 1. Як описати методи для теми про оцінювання потреб ВПО

«Дослідження виконано за допомогою комплексу методів, оскільки мета передбачає і виявлення пріоритетних потреб, і пояснення бар'єрів доступу до послуг. Емпіричну базу склали: анкетування отримувачів послуг з метою визначення структури потреб і рівня поінформованості про сервіси; напівструктуровані інтерв'ю з фахівцями для уточнення механізмів маршрутизації, ресурсних обмежень і типових труднощів супроводу; аналіз внутрішніх документів установи, що регламентують порядок надання послуг та фіксацію випадків. Кількісні дані опрацьовано методом описової статистики з поданням результатів у вигляді частот і порівнянь за ключовими ознаками; якісні дані інтерв'ю проаналізовано шляхом тематичного аналізу з виокремленням повторюваних бар'єрів і практичних рішень. Добровільність участі, конфіденційність і анонімізація забезпечувались інформованою згодою та вилученням ідентифікаторів із матеріалів».

Це формулювання показує, що методи не «перераховуються», а прив'язані до мети та логіки доказовості.

Приклад 2. Як описати методи для теми про міжвідомчу взаємодію у веденні випадку домашнього насильства

«Дослідження виконано у за допомогою якісних методів дослідження, оскільки предметом є механізми координації та взаємодії суб'єктів системи. Дані зібрано шляхом напівструктурованих інтерв'ю з фахівцями служб, залучених до реагування та супроводу, а також аналізу локальних протоколів взаємодії і анонімізованих кейс-матеріалів. Для інтерв'ю розроблено гайд, що охоплює питання розподілу ролей, типових «розривів» у маршрутизації, ресурсних бар'єрів і практик захисту інтересів постраждалих. Аналіз проведено методом тематичного аналізу з виокремленням ключових проблем координації та умов їх подолання. На основі результатів сформульовано пропозиції щодо удосконалення протоколу міжвідомчої взаємодії». В цьому прикладі видно предмет, джерела, інструмент і логіку переходу до рекомендацій.

5.7. Обґрунтування доцільності вибору методів дослідження

Уникнути формального обґрунтування методів можна через логіку добору та аналізу даних: перше речення пояснює, які дані вам потрібні; друге пояснює, який метод дає ці дані; третє пояснює, як ви їх аналізуєте.

Приклад: «Для досягнення мети потрібно отримати дані про пріоритетні потреби та бар'єри доступу до послуг. Анкетування дозволяє кількісно визначити структуру потреб, а інтерв'ю пояснює причини та контекст бар'єрів.

Отримані дані аналізуються методами описової статистики та тематичного аналізу, що забезпечує доказовість висновків і практичних рекомендацій».

Логіка доказовості й достовірності результатів у кваліфікаційній роботі підкреслюється як базова вимога.

5.8. Типові помилки студентів у доборі та використанні методів дослідження і як їх уникнути

Найтипівішими помилками у доборі та використанні методів є те, що: методи не відповідають завданням; методи заявлені, але не використані; вибірка описана нечітко; відсутня процедура аналізу; етичні кроки не прописані; рекомендації не спираються на дані. У Положенні про кваліфікаційні (бакалаврські/магістерські) роботи на здобуття першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти Університету Ушинського [4] вимоги до якості роботи прямо пов'язують оцінювання з коректністю вибору методів, якістю емпіричного матеріалу і узгодженістю висновків з метою та завданнями.

Наведемо декілька варіантів науково-обґрунтованого опису розділу «Методи дослідження»:

Варіант 1 (загальний). В емпіричному дослідженні застосовано комплекс взаємодоповнювальних методів, що відповідають меті та завданням роботи: аналіз документів і матеріалів випадку, анкетування, напівструктуроване інтерв'ю, а також методи обробки та інтерпретації даних (описова статистика для кількісних результатів і тематичний аналіз для якісних матеріалів). Добір методів забезпечив можливість одночасно оцінити потреби та ресурси цільової групи і уточнити чинники, що впливають на доступ до послуг та ефективність соціального супроводу.

Варіант 2 (акцент на оцінюванні потреб). В емпіричному дослідженні використано комплекс методів соціальної діагностики та аналізу практики надання послуг: анкетування для визначення структури потреб і пріоритетів клієнтів, напівструктуровані інтерв'ю для поглибленого з'ясування бар'єрів і досвіду отримання допомоги, аналіз документації установи для верифікації організаційних умов надання послуг. Кількісні дані опрацьовано із застосуванням описової статистики, якісні матеріали інтерв'ю узагальнено методом тематичного аналізу.

Варіант 3 (дослідження використовує якісні методи: механізми, взаємодія, кейс-менеджмент). В емпіричному дослідженні застосовано комплекс якісних методів, зорієнтованих на виявлення механізмів професійної взаємодії та логіки ведення випадку: напівструктуровані інтерв'ю з фахівцями, аналіз локальних протоколів і робочих документів, а також аналіз анонімізованих кейс-матеріалів. Зібрані дані опрацьовано методом тематичного аналізу з виокремленням типових проблем, умов їх подолання та практичних рішень, релевантних для соціальної роботи.

Варіант 4 (змішаний дизайн і потрібна чітка логіка «що для чого»). В емпіричному дослідженні використано комплекс методів у змішаному дизайні. Анкетування забезпечило кількісне узагальнення потреб і рівня

поінформованості клієнтів щодо соціальних послуг; інтерв'ю дало змогу пояснити причини виявлених тенденцій та уточнити контекст бар'єрів доступу; аналіз документів установи підтвердив організаційні умови надання послуг і маршрутизації. Дані оброблено з використанням описової статистики та тематичного аналізу, що підвищило доказовість висновків і практичних рекомендацій.

Варіант 5 (стисло). В емпіричному дослідженні застосовано комплекс методів збору та аналізу даних, підібраних відповідно до мети і завдань роботи: анкетування, напівструктуроване інтерв'ю, аналіз документів, описова статистика та тематичний аналіз.

6. Структура кваліфікаційної (бакалаврської) роботи та критерії якості її основних елементів

Структура кваліфікаційної (бакалаврської) роботи задає логіку доказу: від обґрунтування проблеми та наукового апарату до демонстрації емпірики, інтерпретацій і практичних рекомендацій. Вимоги до кваліфікаційної роботи як завершеного самостійного дослідження та орієнтація на розв'язання практичних проблем у сфері професійної діяльності визначаються нормативними документами Університету Ушинського

6.1. Орієнтовний розподіл обсягу у відсотках для основного тексту роботи

1) Вступ

Призначення. Вступ пояснює, чому тема важлива для практики соціальної роботи, що саме і в яких межах досліджується, якими методами і на якій базі, та яку практичну користь матимуть результати. По суті, це «паспорт» дослідження: актуальність; мета; завдання; об'єкт і предмет; гіпотеза (за потреби); методи; база; вибірка; практичне значення.

Типові помилки:

- вступ перетворюється на міні-реферат розділу 1;
- мета дублює тему або звучить як «вивчити все»;
- завдання не ведуть до мети або не покривають емпірику;
- об'єкт і предмет підміняють одне одного;
- методи перераховані без пояснення, що саме ними вимірюється;
- не визначено базу дослідження або етику збору даних.

Критерії якості:

- чітка актуальність у зв'язку з реальною практикою соціальної роботи;
- мету сформульовано як результат, а не процес;
- завдання логічно відображають мету;
- розведені об'єкт (ширше поле) і предмет (конкретний зріз);
- методи відповідають кожному завданню;
- зазначено базу, вибірку, етичні засади, спосіб обробки даних.

2) Розділи основної частини

У кваліфікаційній (бакалаврській) роботі найчастіше доцільні два змістові розділи: теоретико-аналітичний та емпірично-прикладний. Така логіка узгоджується з підходом, де робота має поєднувати аналіз наукових джерел і

самостійно зібрані емпіричні дані з подальшим обґрунтуванням шляхів розв'язання проблеми

Розділ 1. Теоретико-аналітичний (огляд і концептуалізація проблеми)

Призначення. Показати, що студент розуміє проблему в сучасних наукових і професійних підходах: ключові поняття; моделі/теорії; міжнародні та українські дослідження; нормативні рамки; аналітика контексту громади або установи; формування авторської логіки дослідження та змінної/показників, які далі перевіряються емпірикою.

Обсяг у %. 30–35%.

Типові помилки:

- розділ перетворений на «конспект підручників» без авторської позиції;
- огляд джерел без порівняння підходів;
- застаріла література та відсутність сучасних досліджень;
- поняття не визначені або визначені суперечливо;
- відсутність логічного переходу до емпіричного інструментарію та ізолюваність другого розділу.

Критерії якості:

- чіткий поняттєвий апарат;
- порівняно щонайменше 2–3 підходи;
- відображено трансформацію теоретичних положень у показники та інструменти збору даних;
- використано *актуальні* наукові джерела і нормативні документи;
- наявний логічний підсумок як підґрунтя переходу до емпіричного розділу.

Розділ 2. Емпірично-прикладний (методика, результати, інтерпретація, пропозиції)

Призначення. Продемонструвати професійну й дослідницьку компетентність: дизайн дослідження; обґрунтування вибору методів; опис вибірки; етичні процедури; результати; аналіз; інтерпретація; практичні рекомендації для установи/громади. Саме тут найкраще видно «прикладний профіль» дослідження: від діагностики потреб до планування втручання і оцінювання результатів.

Обсяг у %. 40–45%.

Типові помилки:

- методи описані загально, без прив'язки до мети й завдань;
- плутаються методи збору даних і методи аналізу;
- відсутній опис процедури та етики;
- результати подані без інтерпретації;
- інтерпретації не підкріплені даними;
- рекомендації надто загальні, не мають адресата, строків і механізмів.

Критерії якості:

- чіткий дизайн дослідження та послідовність його етапів;
- опис вибірки, критеріїв включення й виключення та бази дослідження;
- опис етичних процедур дослідження;
- результати подані так, щоб їх можна було перевірити;
- наявний зв'язок «дані – висновок – рекомендація»;

- рекомендації конкретні, здійсненні й адресні.

3) Висновки до кожного розділу

Призначення. Підсумувати лише те, що доведено в межах конкретного розділу, і зафіксувати перехід до наступної частини. Висновки до розділу 1 закріплюють теоретичні узагальнення і підводять до логіки емпірики; висновки до розділу 2 підсумовують результати та їх практичний сенс.

Обсяг у %. Разом 4–7% (орієнтовно 1–2 сторінки на розділ залежно від загального обсягу).

Типові помилки:

переписування підзаголовків;

цитування замість узагальнення;

повторення тексту розділу; відсутність зв'язку з метою і завданнями;

надто широкі твердження, яких немає в тексті.

Критерії якості:

- кожен пункт висновку випливає з тексту розділу;
- є зв'язок з наступним розділом;
- немає нових фактів, яких не було в основному тексті;
- узгоджено висновки з завданнями дослідження.

4) Загальні висновки

Призначення. Дати інтегрований підсумок усієї роботи і відповісти на питання: що саме встановлено; що підтверджено або спростовано; що це означає для практики соціальної роботи; які обмеження дослідження; які перспективи подальшої роботи. Загальні висновки не мають бути копією висновків до розділів: вони виконують узагальнювальну функцію, тобто інтегрують результат роботи та пов'язують теоретичні положення з емпіричними даними і рекомендаціями.

Обсяг у %. 4–6%.

Типові помилки:

- повторення висновків розділів без інтеграції;
- надмірно загальні фрази;
- «перелік зробленого» замість результатів;
- відсутність практичного виходу;
- немає відповідей по завданнях або немає відображення гіпотези.

Критерії якості:

- пряма відповідь на мету;
- вирішені всі завдання дослідження;
- показано логічний міст між теорією і даними;
- сформульовано практичні результати й умови їх застосування;
- зазначено обмеження і перспективи.

5) Список використаних джерел

Призначення. Показати наукову базу роботи й академічну доброчесність: звідки взято теоретичні позиції, статистику, нормативні підстави, інструменти та методики.

Увага! Основна вимога – обов'язковість посилань на авторів і джерела та дотримання правил цитування.

Обсяг у %. У відсотках від тексту не рахується, але орієнтир якості краще задавати кількістю і структурою: достатня частка сучасних наукових статей; наявність нормативних документів; наявність ключових праць за темою; збалансованість українських та іноземних джерел.

Типові помилки:

невідповідність ДСТУ 8302:2015;
джерела є в списку, але на них немає посилань у тексті, або навпаки;
випадкові інтернет-сторінки як основа теорії;
занадто мало сучасних публікацій;
некоректні бібліографічні описи.

Критерії якості:

- кожне джерело зі списку використано в тексті;
- оформлення єдине і відповідає ДСТУ 8302:2015;
- достатньо наукових статей і монографій;
- є посилання на нормативну базу;
- відсутність бібліографічних посилань без визначеного авторства та року видання.

6) Додатки

Призначення. Дати читачеві матеріали, які підтверджують якість емпіричних даних і практичних розробок, але перевантажили б основний текст: інструментарій (анкета, гайд інтерв'ю); матриця аналізу кейсів; зразки чек-листів; фрагменти знеособлених документів; інформаційні матеріали або програма втручання; маршрут допомоги, схеми взаємодії.

Обсяг у %. Не входить у основний обсяг роботи, але має бути достатнім, щоб підтвердити прозорість методики та практичну цінність, і водночас не містити персональних даних.

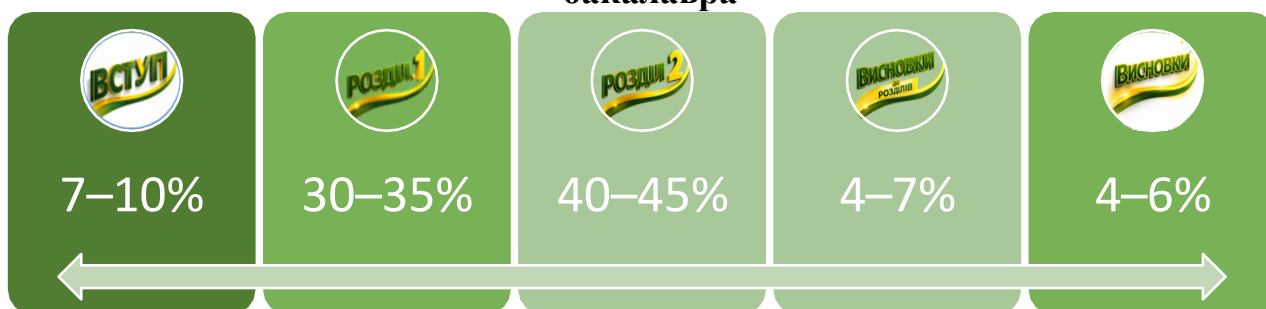
Типові помилки:

- у додатках немає інструментарію, хоча про нього написано в тексті;
- додатки не згадані в основному тексті;
- є персональні дані або ознаки ідентифікації;
- додатки хаотичні, без нумерації та назв.

Критерії якості:

- кожен додаток має назву, літерне позначення, посилання з основного тексту;
- немає персональних даних;
- додатки прямо підтримують методику або рекомендації;
- оформлення за вимогами.

Орієнтовний баланс обсягу кваліфікаційної (бакалаврської) роботи бакалавра

Решта припадає на титульні елементи, зміст, список використаних джерел і технічні сторінки, залежно від вимог кафедри.

7. Вимоги до оформлення кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Цей розділ задає єдиний стандарт оформлення кваліфікаційної (бакалаврської) роботи бакалавра зі спеціальності 231 «Соціальна робота» та забезпечує читабельність, коректну навігацію по тексту, академічну доброчесність (через правильні посилання) і технічну готовність роботи до перевірки та архівування.

7.1. Правила оформлення текстового варіанту кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Вимоги до оформлення наукових текстів передбачаються друк роботи на аркушах формату А4, на одному боці, шрифтом Times New Roman, розмір 14, міжрядковий інтервал 1,5 (орієнтир – до 30 рядків на сторінці).

Поля сторінки встановлюються так, щоб залишався простір для переплетення та службових позначок: ліве – 3 мм; верхнє і нижнє – не менше 20 мм; праве – не менше 10 мм.

Написання роботи в Word передбачає, спочатку виставлення поля та інтервалу, і лише потім оформлення заголовків, таблиць і рисунків. Так можна уникнути «роз'їзду» верстки наприкінці.

7.2. Заголовки, структура та інтервали між елементами

Кожна структурна частина роботи починається з нової сторінки. Назви основних структурних частин подаються великими літерами, симетрично до тексту сторінки (наприклад: «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ»).

Заголовки підрозділів друкуються малими літерами (перша – велика) з абзацного відступу; заголовки пунктів – також малими літерами з абзацного відступу «в підбір» до тексту.

Відстань між заголовком (крім заголовка пункту) і текстом має становити 3–4 інтервали.

Не робіть «порожніх сторінок» через зайві Enter; краще керуйте відступами абзацу (перед/після).

7.3. Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів

Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць і формул подається арабськими цифрами без знаку «№».

Усі сторінки, включно з титульним аркушем, анотацією та додатками, нумеруються наскрізно; **номер на титульній сторінці не проставляють!**, а на наступних сторінках ставлять у правому верхньому куті без крапки в кінці.

Правила нумерації частин тексту:

- РОЗДІЛ: номер ставлять після слова «РОЗДІЛ», крапку після номера не ставлять; назву розділу друкують з нового рядка;
- Підрозділ: нумерація в межах розділу (наприклад, 2.4.), у кінці номера підрозділу ставиться крапка; заголовок підрозділу подають у тому самому рядку;
- Пункт: нумерація в межах підрозділу (наприклад, 2.3.4.), заголовок пункту подають у тому самому рядку, пункт може не мати заголовка;
- У кінці назв розділів, підрозділів, пунктів крапку не ставлять.

7.4. Правила подання, назви, нумерація, перенесення таблиці

Таблиці нумерують послідовно в межах розділу. У правому верхньому куті над таблицею розміщують напис «Таблиця» із номером; номер складається з номера розділу та порядкового номера таблиці через крапку (наприклад, «Таблиця 2.3»).

Оформлення табличного блоку: слово «Таблиця» пишеться з великої літери, курсивом, у верхньому правому куті; назва таблиці – по центру, симетрично до тексту, виділяється жирним шрифтом.

Вимоги до змісту таблиці та читабельності: заголовки граф починаються з великої літери; підзаголовки – з малої, якщо вони є продовженням заголовка, і з великої, якщо є самостійними. Висота рядків – не менше ніж 8 мм; окрему графу з порядковими номерами рядків не додають.

Розміщення таблиці: її подають після першого згадування в тексті так, щоб можна було читати без обертання сторінки або з обертанням за годинниковою стрілкою.

Перенесення таблиці на іншу сторінку дозволене: у такому разі не повторюють слово «Таблиця», номер і назву; над продовженням праворуч пишуть «Продовж. табл.» і вказують номер (наприклад, «Продовж. табл. 1.2»). Обов'язкове правило: на всі таблиці мають бути посилання в тексті; слово «таблиця» в посиланні скорочують як «табл.» (наприклад, «...у табл. 1.2»).

7.5. Підпис, нумерація, посилання до рисунків, схем, діаграм

Рисунки нумерують у межах розділу арабськими цифрами і позначають скороченням «Рис.» (наприклад, «Рис. 1.2»).

Ілюстративний матеріал використовують для наочного представлення результатів і обґрунтувань; у тексті мають бути згадані всі ілюстрації. Якщо

ілюстрація за обсягом перевищує третину сторінки, її доцільно винести в додатки.

Назву ілюстрації розміщують після її номера внизу.

Посилання на ілюстрації в тексті подають за порядковим номером (наприклад, «рис. 1.2»).

Для повторних посилань на таблиці та ілюстрації використовують скорочено «дивись» (наприклад, «див. табл. 1.3»).

7.6. Формули: розміщення, нумерація, пояснення символів

Формули нумерують у межах розділу. Номер беруть у круглі дужки і ставлять на правому полі на рівні нижнього рядка формули; формули без посилань можна не нумерувати.

У тексті формулу подають після посилання на неї; зверху і знизу відокремлюють одним порожнім рядком; формулу розміщують по центру сторінки.

Пояснення позначень: символи та коефіцієнти розшифровують під формулою у тій послідовності, як вони з'являються; кожне значення – з нового рядка; перший рядок починається словом «де» без двокрапки.

7.7. Порядок, позначення, заголовки, нумерація додатків

Додатки оформлюють як продовження роботи на наступних сторінках, розміщують у порядку згадування в тексті; кожний додаток подають з окремої сторінки.

Додаток має заголовок, розташований угорі симетрично до тексту; додатки позначають великими українськими літерами зі словом «Додаток» (наприклад, «Додаток Б»).

у додатки доцільно виносити інструментарій (анкети, гайди інтерв'ю, бланки оцінювання), розгорнуті таблиці даних, додаткові графіки, копії документів, що підтверджують впровадження або апробацію.

7.8. Вимоги до оформлення цитування

Під час написання роботи здобувач має посилатися на джерела, ідеї, висновки та результати, які використовує. Рекомендовано орієнтуватися на новіші видання; якщо джерело має великий обсяг, зазначайте конкретні сторінки, таблиці чи рисунки.

Базовий формат посилання в тексті: номер джерела зі списку у квадратних дужках, наприклад [1–7].

Якщо посилаєтеся на конкретну цитату або факт, подайте номер джерела і сторінку, наприклад [8, с. 37].

Важливе правило якості: цитату відтворюють точно; пропуски позначають трьома крапками; допускається непряме цитування (переказ), але зі збереженням змісту і з обов'язковим посиланням.

7.9. Вимоги до оформлення списку використаних джерел (за ДСТУ 8302:2015)

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел; його доцільно розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

Опис джерел оформлюють відповідно до ДСТУ 8302:2015 та ДСТУ 3008-2015 [1].

	1. Спочатку зберіть усі джерела, на які реально є посилання у тексті. 2. Уніфікуйте описи за одним стандартом. 3. Перевірте кожне джерело: автор, назва, вихідні дані, рік, сторінки, за потреби – URL і дата звернення.
---	--

У вимогах до оформлення посилань наведені типові зразки опису для книг (1–5 і більше авторів), збірників, багатотомних видань, дисертацій, матеріалів конференцій, статей у журналах/періодиці та електронних ресурсів.

	Не змішуйте різні стилі в одному списку (наприклад, частину джерел – за ДСТУ, частину – за APA).
---	---

7.10. Фінальна технічна перевірка оформлення перед поданням

Перед поданням роботи науковому керівнику зробіть коротку самоперевірку за логікою:

- чи однаковий шрифт та інтервал по всьому документу;
- чи правильно проставлена наскрізна нумерація сторінок і чи відсутній номер на титульному;
- чи є посилання на кожную таблицю і кожен рисунок;
- чи відповідає оформлення таблиць і рисунків правилам підпису і нумерації;
- чи всі цитати мають сторінки, а всі джерела зі списку реально використовуються в тексті.

Покрокова інструкцію оформлення тексту роботи

Крок 1. Створіть документ і виставте формат сторінки

1. **Word** → **Макет** → **Розмір** → **A4**.

2. **Word** → **Макет** → **Поля** → **Настроювані поля**.

Виставте:

- ✓ Верхнє: **20 мм**
- ✓ Нижнє: **20 мм**
- ✓ Ліве: **30 мм**
- ✓ Праве: **10 мм**

Орієнтація: **Книжкова**.

	Ліве поле ширше через переплетення, праве може бути вужчим, але не менше 10 мм.
---	--

Крок 2. Виставте базові параметри тексту (щоб усе в документі було однаково)

1. Виділіть увесь документ: **Ctrl + A**.

2. **Основне** → **Шрифт**:

✓ Times New Roman

✓ Розмір 14

Вимоги до оформлення роботи

Основне → **Абзац** → **Міжрядковий інтервал: 1,5**

Вимоги до оформлення роботи

Основне → **Абзац** → **Відступи**:

✓ Лівий 0 см,

✓ Правий 0 см.

Основне → **Абзац** → **Інтервали**:

✓ Перед: 0 пт

✓ Після: 0 пт

Це прибирає «стрибки» між абзацами і робить текст рівним.

Орієнтир рядків! до 30 рядків на сторінці як нормальна щільність набору.

Крок 3. Налаштуйте заголовки, щоб вони були «за правилами» і не ламали структуру

назви основних частин – великими літерами, по центру; підрозділи – з абзацного відступу; між заголовком і текстом 3–4 інтервали.

3.1. *Основні частини (ЗМІСТ, ВСТУП, ВИСНОВКИ, СПИСОК..., ДОДАТКИ)*

1. Надрукуйте назву: **ЗМІСТ**

2. Виділіть → **Ctrl + E** (по центру)

3. Зробіть **Великі літери** вручну або через «Змінити регістр».

4. Після заголовка зробіть відстань до тексту: **Enter 1 раз** + виставте «Після» у відступах абзацу так, щоб візуально було **3–4 інтервали** (можна простіше: залишити 2 порожні рядки, але краще робити через «Інтервали абзацу»).

Кожна основна частина з нової сторінки: вставляйте **Ctrl + Enter** (розрив сторінки).

3.2. *Розділи, підрозділи, пункти: як правильно нумерувати*

Розділ: «РОЗДІЛ 1», крапка після 1 **не ставиться**, назва розділу з нового рядка.

Підрозділ: «1.1.» – **крапка в кінці номера є**, заголовок в одному рядку з номером.

Пункт: «1.1.1.» – заголовок в одному рядку, пункт може бути і без заголовка.

Крапку в кінці самого заголовка **не ставлять**.

Не використовуйте ручні пробіли для вирівнювання, краще працюйте стилями.

Крок 4. Нумерація сторінок у бакалаврській роботі без відображення номера на титульному аркуші.

	нумерація наскрізна; титульна сторінка враховується, але номер на ній не ставиться; на інших сторінках номер у правому верхньому куті без крапки.
---	---

Як зробити в Word:

1. **Вставка** → **Номер сторінки** → **Вгорі сторінки** → **Праворуч**.
2. Далі: **Конструктор колонтитулів** → **Параметри** → **Особливий колонтитул для першої сторінки**.
3. Перевірте: на титулі номер зник, на 2-й сторінці стоїть «2» (бо титул враховано).

Крок 5. Оформлення таблиць

Ключові правила: нумерація в межах розділу; «Таблиця 2.3» у правому верхньому куті; назва по центру жирним; посилання в тексті «табл.»; перенесення з «Продовж. табл.».

Як робити в Word:

1. **Вставка** → **Таблиця**.
2. Над таблицею праворуч вручну пиште: **Таблиця 2.3** (курсивом).
3. Наступним рядком по центру жирним: **Назва таблиці**.
4. У тексті обов'язково має бути посилання: «як показано у табл. 2.3».
5. Якщо таблиця переноситься: над продовженням праворуч пиште **Продовж. табл. 2.3**.

	не робіть таблицю «фото»; текст у таблиці має бути читабельним; не додавайте окрему колонку «№»; не стискайте рядки менше 8 мм.
---	--

Крок 6. Рисунки, схеми, діаграми

Правило: нумерація в межах розділу «Рис. 1.2»; назва під рисунком; посилання в тексті «рис. 1.2»; якщо рисунок займає понад третину сторінки, краще в додатки.

Як робити:

1. Вставте рисунок: **Вставка** → **Зображення**.
2. Під рисунком напишіть: **Рис. 2.1 Назва рисунка** (назва після номера).
Вимоги до оформлення роботи
3. У тексті перед рисунком або після нього: «на рис. 2.1 подано...».

Крок 7. Формули (якщо є)

Правило: формула по центру, зверху і знизу порожній рядок; нумерація в межах розділу; номер у дужках праворуч; пояснення символів з нового рядка, починається «де» без двокрапки.

Крок 8. Додатки: як не заплутатись у позначеннях

	додатки йдуть як продовження, з нової сторінки; позначення великими літерами зі словом «Додаток»; порядок у міру згадування в тексті; заголовок по центру.
---	---

Як робити:

1. Наприкінці роботи: **Ctrl + Enter**.
2. Пиште по центру: **ДОДАТКИ**.
3. Далі кожен додаток з нової сторінки: **Додаток А** – назва; **Додаток Б** – назва.

4. У тексті обов'язково посилання: «див. Додаток А».

Крок 9. Посилання в тексті і цитування

Основний формат посилання: квадратні дужки [1–7]; якщо потрібна сторінка: [8, с. 37]; цитата точна, пропуски позначаються трьома крапками; непряме цитування дозволене, але з посиланням.

	сторінки ставте завжди, коли берете конкретне визначення, статистику, класифікацію, перелік критеріїв, авторський висновок.
---	---

Крок 10. Вимоги до оформлення джерел за ДСТУ 8302:2015

У вимогах зазначено, що список джерел оформлюють за ДСТУ 8302:2015 і ДСТУ 3008-2015, а розмішувати його доцільно за алфавітом.

Алгоритм:

1. Випишіть усі джерела, на які є посилання в тексті.
 2. Приведіть кожне до єдиного формату (автор, назва, вихідні дані, рік, сторінки).
 3. Розташуйте за абеткою першого автора або заголовка.
- Вимоги до оформлення роботи
4. Перевірте відповідність прикладам опису для книг, статей, конференцій, електронних ресурсів, які наведені у ваших матеріалах.

7.12. Короткий контрольний чек-лист перед друком

Перевірка п'яти ключових параметрів, що найчастіше знижують технічну якість оформлення: поля за стандартом; однаковий шрифт 14 та інтервал 1,5; правильна нумерація сторінок без номера на титулі; у тексті є посилання на всі таблиці та рисунки; список джерел оформлений за ДСТУ 8302:2015 і кожне джерело використано в тексті.

Зразок оформлення сторінки з усіма ключовими елементами (див. у додатку Б)

8. Академічна доброчесність у кваліфікаційній роботі бакалавра та практики її забезпечення

8.1. Сутність академічної доброчесності та її роль у кваліфікаційній роботі

Академічна доброчесність у бакалаврській роботі – це не «формальна вимога», а спосіб довести, що здобувач справді виконав дослідження самостійно, чесно зібрав і проаналізував дані, коректно працював із джерелами та може відповідати за кожен висновок. Університетські матеріали підкреслюють, що академічна доброчесність визначається як сукупність етичних принципів і правил, яких мають дотримуватися учасники освітнього процесу під час навчання та наукової діяльності, щоб забезпечити довіру до результатів навчання і наукових досягнень.

Для здобувача це означає три ключові позиції: по-перше, будь-яке запозичення має бути прозорим і правильно оформленим; по-друге, дані й результати не можна «домальовувати» під очікуваний ефект; по-третє, інструменти ШІ допустимі лише як допоміжні, за умови відкритості, перевірки та коректного посилання на використання.

8.2. Види порушень академічної доброчесності у кваліфікаційних (бакалаврських) роботах

У кваліфікаційних роботах найчастіше трапляються такі порушення:

Академічний плагіат – привласнення чужого тексту, ідей, даних або результатів без належного посилання. Важливо: плагіатом є не лише «скопійований абзац», а й запозичення **ідей** без покликання.

Самоплагіат – повторне подання власних раніше оприлюднених матеріалів як нових результатів без належного уточнення, що це вже було опубліковано/подано.

Фабрикація – вигадкування даних, фактів або посилань, яких не існувало (наприклад, «придумані» анкети, «намальована» статистика, вигадані публікації).

Фальсифікація – свідомо підміна або «підкручування» вже наявних даних: видалення невігідних відповідей респондентів, зміна показників у таблицях, підбір цитат так, щоб вони суперечили контексту тощо. У матеріалах про доброчесність в епоху III фальсифікацію також описують як створення правдоподібних, але вигаданих результатів.

Списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання – ширші порушення, які пов'язані не лише з текстом, а й з організацією навчальної та наукової роботи. У довідникових матеріалах вони подані як типові види недоброчесності.

8.3. Коректне цитування у кваліфікаційній (бакалаврській) роботі та базові правила оформлення

Коректне цитування – це не «формальність для бібліографії», а доказ того, що ви чесно працювали з джерелами. У кваліфікаційній роботі бакалавра за спеціальністю 231 «Соціальна робота» цитування важливе ще й тому, що багато тверджень стосуються вразливих груп, практик втручання, прав людини, а отже потребують точності та перевірюваності.

	1. Джерело ставиться там, де з'являється запозичена думка. Якщо у вас у тексті є визначення, класифікація, статистичне значення, формулювання принципу або висновки автора – поруч має бути посилання.
	Відрізняйте цитату від переказу. Цитата – це дослівний фрагмент з лапками та точним посиланням. Переказ – це вашими словами, але з посиланням на автора.
	3. «Цитується за...» використовуйте лише тоді, коли справді не маєте доступу до першоджерела. Якщо ви бачили думку автора у вторинному джерелі (підручник, огляд), а першоджерело недоступне, тоді чесно зазначайте, що цитування подано за посередником.

4. Таблиці, схеми, інструменти також потребують посилання. Якщо ви адаптуєте анкету, шкалу, форму оцінювання ризиків, алгоритм кейс-менеджменту – потрібно вказати джерело і описати, що саме змінено/адаптовано.

8.4. Коректне перефразування у кваліфікаційної (бакалаврської) роботи та алгоритм виконання

Перефразування – це не «поміняти слова місцями». Якісне перефразування показує, що ви зрозуміли зміст і можете відтворити його в логіці вашого дослідження.

Алгоритм перефразування

1. Прочитайте фрагмент і випишіть 2–3 ключові смисли (не фрази, а смисли).
2. Закрийте джерело і сформулюйте ці смисли так, як пояснили б їх однокласнику.
3. Відкрийте джерело ще раз і перевірте, чи не відтворює ваш текст характерні формулювання автора.
4. Додайте прив'язку до вашої теми (чому це важливо саме для вашого об'єкта і вашої вибірки).
5. Поставте посилання на джерело.

Типова помилка: коли студент перефразовує текст, але зберігає синтаксис і характерні словосполучення автора. Для систем перевірки це часто виглядає як запозичення без належної переробки, навіть якщо посилання формально стоїть.

8.5. Робота з джерелами у кваліфікаційної (бакалаврської) роботи та мінімізація ризиків запозичень

Для кваліфікаційної (бакалаврської) роботи за спеціальністю 231 «Соціальна робота» важливо вміти працювати з різними групами джерел: науковими статтями, методичними матеріалами, нормативно-правовими актами, стандартами соціальних послуг, звітами організацій, локальними документами установи бази практики.

Рекомендований порядок роботи з джерелами:

- ✓ спочатку визначте, які питання вашого дослідження потребують доказів (наприклад: поширеність повторного насильства, ефективність кейс-менеджменту, фактори ризику рецидиву, етичні вимоги до роботи з постраждалими);
- ✓ далі підберіть щонайменше 2–3 джерела різних типів на кожен ключовий блок (теорія, практика, нормативна рамка);
- ✓ робіть короткі «паспортні нотатки» до кожного джерела: автор, рік, головна теза, що саме ви берете для свого тексту, сторінка/розділ;
- ✓ у тексті спирайтеся не на «загальні слова», а на конкретні положення джерела: визначення, критерії, опис механізму, емпіричні результати.

8.6. Політика перевірки та наслідки порушень

Політика дотримання принципу доброчесності Університету Ушинського [4] фіксує принципову позицію: здобувачі зобов'язані дотримуватися

академічної доброчесності та не допускати академічного плагіату. У разі виявлення плагіату можливі наслідки залежать від етапу, на якому це виявлено: робота може бути не допущена до захисту через негативний відгук керівника, отримати негативну рецензію або бути оцінена екзаменаційною комісією як незадовільна.

Водночас важливо розуміти логіку перевірок: програмні системи – це інструмент первинного виявлення збігів, але академічне рішення приймається відповідальною особою після змістового аналізу ситуації.

Під час підготовки кваліфікаційної роботи здобувач подає разом із текстом **звіт подібності**, у якому, зокрема, відображаються коефіцієнти подібності (КП1, КП2) та коефіцієнт цитування (КЦ). Ці показники не є «оцінкою якості» роботи, але слугують інструментом первинного аналізу тексту та допомагають виявити як надмірні, так і нетипові закономірності в запозиченнях і цитуванні.

Важливо розуміти, що нульові значення коефіцієнтів (КП1 = 0, КП2 = 0, КЦ = 0) теж можуть викликати запитання. У реальному академічному письмі кваліфікаційна (бакалаврська) робота зазвичай спирається на наукові джерела, містить термінологію, стандартні мовні конструкції наукового стилю, усталені формулювання нормативних визначень, коректно оформлені цитати та посилання. Тому повна відсутність збігів і цитувань у звіті подібності є **нетиповою** і може свідчити про одну з таких ситуацій:

Окремо варто зважати, що система розпізнає цитування лише за умови **правильного оформлення цитати**, а «нуль» за КЦ може бути наслідком того, що цитати подані без лапок або з некоректними знаками.

Порушенням принципу доброчесності також є виявлені о знаки недоброчесних практик, що спотворюють текст для уникнення виявлення збігів. До таких належать заміна літер на схожі символи, вставляння прихованих пробілів чи мікрознаків, змішування різних абеток, штучне «розбиття» слів та інші прийоми, які знижують виявлення подібності. Такі дії можуть розглядатися як спроба обійти перевірку і створюють сумніви щодо достовірності та самостійності тексту.

Отже, **нульові коефіцієнти звіту подібності** є підставою для уважного перегляду тексту на предмет коректності оформлення, технічної придатності файлу та доброчесності академічного письма. Якщо здобувач отримав нульові показники, рекомендовано:

- ✓ перевірити, чи документ є машинозчитуваним, а не сканом або набором зображень;
- ✓ переконатися, що цитати оформлено коректно, а посилання наведено відповідно до вимог;
- ✓ не застосовувати жодних «технічних» прийомів для приховування запозичень;
- ✓ звернутися до наукового керівника або відповідальної особи щодо повторної технічної перевірки у правильному форматі файлу.

Наголошуємо, що звіт подібності є **допоміжним інструментом**. Остаточні висновки щодо коректності запозичень і дотримання академічної доброчесності

робляться після експертного аналізу тексту, структури посилань та відповідності оформлення вимогам.

8.7. Політика використання інструментів штучного інтелекту в академічній діяльності здобувача

Принцип доброчесності в епоху ШІ передбачає, що використання ШІ у навчанні та науці **не є порушенням**, якщо воно відкрите, етичне та усвідомлене; натомість забороняється автоматичне копіювання результатів ШІ без посилань або перевірки. Також підкреслюється практика «ШІ-декларацій» – коротких описів, де автор зазначає, чи використовував ШІ у своїй роботі.

Практичне правило для бакалаврської роботи: якщо ви застосовували ШІ, зробіть це прозоро і керовано. У презентаційних матеріалах рекомендується:

- ✓ вказувати використання інструментів ШІ у методологічній частині та/або у вступі;
- ✓ зазначати, який саме контент створювався за допомогою ШІ;
- ✓ перевіряти дані та первинні джерела, бо інструменти можуть «галюцинувати» вигадані статті;
- ✓ дотримуватися конфіденційності та не вводити чутливі дані.

Де ШІ **доречний** у роботі соціального працівника-дослідника (допоміжні функції): мовне редагування, структурування власних нотаток, генерування варіантів формулювань, підказки для пошукових запитів, чернеткові таблиці для систематизації літератури.

Де ШІ **стає ризиком порушення**: коли він підміняє ваш аналіз, генерує «з нуля» огляд літератури або створює «правдоподібні» результати, яких ви реально не отримували.

8.8. Виявлення ШІ-контенту та коректні дії здобувача

У матеріалах щодо інтерпретації звітів зазначається практичний орієнтир: звертати увагу на фрагменти, де коефіцієнт імовірності ШІ перевищує 60–80%, а також загалом бути уважними до показників, що перевищують 50%.

Що робити студенту, щоб не потрапити в «зону ризику» навіть при легітимному використанні ШІ:

1. Пишіть основу тексту самостійно: теоретичні узагальнення, опис бази практики, методологію, інтерпретацію результатів.
2. Якщо ШІ допомагав редагувати мову або структуру – задекларуйте це коротко (де і як саме).
3. Уникайте «штампованого» узагальненого стилю без фактів і посилань: він у матеріалах названий серед типових індикаторів ШІ-використання (загальність змісту, відсутність очікуваних даних/таблиць, брак цитат там, де вони потрібні).
4. Будь-які цифри, статистику, нормативні твердження перевіряйте за першоджерелами.

8.9. Міні-чек-лист доброчесності перед поданням бакалаврської роботи

Перед здачею рукопису студент має пройти самоперевірку:

- чи є посилання на кожне запозичене визначення, модель, статистичне значення, методику;

- чи відокремлені цитати лапками і чи вони справді потрібні;
- чи не використано «чужі» таблиці/рисунок без зазначення джерела або без позначення «адаптовано»;

- чи всі емпіричні дані документовані (анкети, протоколи, згоди, опис вибірки);

- чи немає вигаданих джерел;

- якщо застосовувався ІІІ, чи є коротка декларація використання і чи всі факти перевірені.

Декларація використання ІІІ (див. додаток В).

9. Підготовка до захисту та процедура захисту бакалаврської роботи

Цей розділ пояснює, як саме здобувач готує роботу до захисту, які документи супроводжують кваліфікаційну роботу бакалавра, як проходить публічний захист і за якою логікою атестаційна комісія ухвалює рішення. Процедура, вимоги та строки до публічного захисту кваліфікаційної роботи бакалавра описані в Положенні про кваліфікаційні роботи [5].

9.1. Допуск до захисту кваліфікаційної (бакалаврської) роботи та умови його отримання

Допуск – це офіційне підтвердження кафедри, що робота виконана, оформлена належно, подана вчасно та може бути передана на захист.

1. Підготовка фінальної версії. Фінальна версія має бути повною, логічно завершеною та відредагрованою. Це означає, що у роботі видно: опис проблеми з опорою на дані; аналіз потреб цільової групи; обґрунтований вибір інструментів втручання/кейс-менеджменту; етичні рішення; критерії оцінювання результатів.

2. Подання на кафедру у визначені строки. Оформлена та прошита робота разом із поданням і висновком наукового керівника має бути надана на кафедру не пізніше ніж за 3 дні до початку захисту.

3. Рішення кафедри. Після обговорення кафедра може ухвалити рішення про **недопущення** до захисту, якщо здобувач не виконав індивідуального плану та/або не подав роботу вчасно.

Типові причини проблем із допуском: «сирий» емпіричний блок без логіки вибірки і методів; невідповідність темі та завданням; відсутність актуальності; неузгоджені висновки.

9.2. Відгук наукового керівника та його значення для процедури захисту

Відгук наукового керівника не є формальністю. Його мета – показати, як здобувач працював і наскільки зріло виконав дослідження. У Положенні про кваліфікаційні роботи зазначено, що у відгуку керівник характеризує діяльність випускника під час виконання роботи.

У разі **негативного** відгуку він має бути розгорнутим і може включати оцінку актуальності теми, логіки та структури, якості огляду літератури й посилань, обґрунтованості методів, якості емпіричного матеріалу, коректності висновків та якості оформлення.

	Надайте науковому керівнику не «останній файл», а коротку довідку на 1 сторінку: мета, завдання, вибірка, методи, 5–7 ключових результатів і що саме впроваджується у базі практики. Це підвищує точність і предметність відгуку.
---	--

9.3. Рецензування кваліфікаційної (бакалаврської) роботи та порядок роботи з рецензією

Рецензування проводять кваліфіковані науково-педагогічні працівники, які є фахівцями та працюють в інших закладах/установах; склад рецензентів затверджується на засіданні кафедри.

Здобувач має право ознайомитися зі змістом рецензії **не пізніше ніж за день до захисту**.

Як читати рецензію конструктивно (алгоритм): спочатку випишіть 3–5 ключових зауважень; розділіть їх на «виправити до захисту» (форматування, уточнення формулювань, додати посилання) і «відповісти усно» (дискусійні питання); підготуйте короткі, доказові відповіді з опорою на дані дослідження та нормативну/професійну рамку соціальної роботи.

9.4. Пакет документів для атестаційної комісії

До атестаційної комісії робота передається секретарем разом із поданням голові атестаційної комісії, завданням до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи (див. додаток А), письмовою рецензією, **не пізніше ніж за три дні до початку захистів**.

Також до атестаційної комісії можуть подаватися друковані публікації студента за темою, документи про практичне застосування результатів, звіт подібності тощо.

Документи про впровадження дослідження для спеціальності 231 «Соціальна робота»: довідка/лист від бази практики (терцентру, служби у справах дітей, ЦСС, ГО) про апробацію фрагментів програми, кейс-менеджменту, інформаційних матеріалів; акт впровадження; протокол робочої зустрічі; приклади інструментів (анкети, карти оцінки ризиків, план безпеки, план ведення випадку) у додатках.

9.5. Логіка доповіді під час виступу на захисті

У день захисту здобувач має з'явитися для **публічного захисту**.

Рекомендована структура усного виступу (7–10 хвилин):

1. тема, база дослідження, цільова група;
2. проблема і чому вона критична саме для громади;
3. мета і завдання, коротко про методи та вибірку;
4. ключові результати діагностики: потреби, ризики, ресурси;

5. логіка запропонованого втручання/кейс-менеджменту: принципи, етапи, міжвідомча взаємодія;
6. як оцінювали ефективність: показники, критерії, інструменти контролю;
7. що саме можна впровадити на базі практики вже зараз.

Типова помилка у виступі: переказ «теорії розділу 1» замість демонстрації професійного мислення соціального працівника: оцінка потреб → план втручання → етичні рішення → координація → оцінка результатів.

9.6. Презентація

Презентація – не «копія тексту», а візуальна логіка захисту. Доцільно мати 10–12 слайдів, де окремими смисловими блоками подані: проблема і дані; модель кейс-менеджменту; карта стейкхолдерів; алгоритм міжвідомчої взаємодії; інструменти оцінки ризиків/потреб; таблиця «показник – метод вимірювання – очікуваний результат»; узагальнені висновки і рекомендації.

9.7. Відповіді на запитання

Після доповіді атестаційна комісія ставить запитання. Найкраща тактика – відповідати «коротко, по суті, з доказом». Корисна формула: **позиція → підстава (дані/джерело/етичний принцип) → наслідок для практики**.

Приклади типових запитань: як ви забезпечили інформовану згоду і конфіденційність; чому обрали саме ці методи; як мінімізували ризик ретравматизації; як будували взаємодію з поліцією/медиками/службами; які індикатори успіху й чому вони валідні.

Зразки плану доповіді, структури презентації, типових запитань атестаційної комісії див. у додатку 3.

9.8. Оцінювання, оголошення рішення, протокол

Рішення про оцінку та присвоєння кваліфікації атестаційна комісія ухвалює **відкритим голосуванням** більшістю голосів присутніх членів атестаційної комісії; у разі рівності вирішальним є голос голови.

Рішення оголошується в усній формі **того ж дня** і заноситься до протоколу; помилки та виправлення у протоколах не допускаються.

Повторний захист із метою підвищення оцінки заборонено.

Практичний чек-лист якості перед захистом: результати узгоджені з метою та завданнями; висновки не «загальні», а прив'язані до даних; є експериментальна частина роботи; презентація лаконічна; підготовлені відповіді на 10 типових запитань.

9.9. Апеляція результатів захисту кваліфікаційної роботи бакалавра та порядок її подання

Якщо здобувач не згоден з оцінкою, він може подати **заяву чи скаргу** щодо порушення прав або необ'єктивної оцінки голові атестаційної комісії, який їх розглядає та ухвалює відповідні рішення.

Важливо для змісту апеляції: вона має бути не емоційною, а аргументованою. Найсильніші підстави – процедурні (порушення порядку,

конфлікт інтересів, некоректне застосування критеріїв) і доказові (посилання на конкретні фрагменти роботи/презентації, де надано обґрунтування).

10. Критерії оцінювання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Оцінювання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи та її захисту доцільно здійснювати за критеріями, які одночасно відображають наукову якість тексту і професійні результати для практики соціальної роботи, тобто здатність здобувача перейти від аналізу проблеми до обґрунтованого плану втручання, міжвідомчої взаємодії та оцінювання ефектів.

Щоб зробити оцінювання прозорішим і більш навчальним для студентів, у методичних рекомендаціях пропонуємо 4 рівні досягнення за кожним критерієм: **критичний** (мінімально прийнятний не досягнуто), **базовий** (мінімально прийнятний), **достатній** (відповідає вимогам, що ставляться до кваліфікаційних робіт бакалавра), **високий** (відмінний, професійно-науковий).

10.1. Шкала рівнів

Рівень 1 Критичний	Рівень 2 Базовий	Рівень 3 Достатній	Рівень 4 Високий
Є суттєві прогалини: нечітка логіка, слабка доказовість, помилки в етиці/методах, рекомендації не впливають з даних, професійний зміст фрагментарний	Завдання виконано, але без глибини: аналіз здебільшого описовий, методи підбрано формально, план втручання узагальнений, оцінювання результатів окреслено поверхово	Є логічний ланцюг «проблема – дані – висновки – інтервенція – оцінювання», коректна етика, належна доказовість, реалістичні рекомендації для установи/громади	Аргументація переконлива, рішення практично здійсненні, втручання структуроване (кейс-менеджмент, маршрутизація, міжвідомча взаємодія), оцінювання результатів продумане, обмеження і ризики чесно проаналізовано

Критерії оцінювання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи узгоджується з вимогами до кваліфікаційної роботи (відповідність теми змісту, актуальність, коректність наукового апарату, адекватність методів, наукова мова тощо).

Критерії сформульовані за принципом, **що саме має продемонструвати здобувач**.

Критерій А.
Професійна
релевантність теми та
практична адресність

- **Критичний:** тема/проблема відірвані від реальної практики установи або громади; не визначено, «для кого» і «навіщо» робота.
- **Базовий:** зв'язок із практикою декларується, але не конкретизовано отримувачів послуг, контекст, ризики.
- **Достатній:** чітко описано цільову групу, контекст, запит установи/громади, очікуваний практичний результат.
- **Високий:** показано значущість проблеми для системи послуг, окреслено можливості масштабування, враховано міжсекторні фактори.

Критерій В. Аналітика
потреб і проблеми
(діагностика,
інтерпретація,
висновки)

- **Критичний:** немає логіки аналізу; дані неякісні або не пояснено, що саме вони означають.
- **Базовий:** потреби описано, але причинно-наслідкові зв'язки слабкі; висновки частково не випливають з даних.
- **Достатній:** потреби, фактори ризику/захисту, бар'єри доступу до послуг описано на основі даних; висновки коректні.
- **Високий:** аналіз багаторівневий (особа – сім'я – громада – політика послуг), з урахуванням вразливості та безпеки.

Критерій Д.
Методологія і дизайн
емпіричного
дослідження

- **Критичний:** методи не відповідають меті/завданням; вибір не обґрунтовано; інструменти «для галочки»
- **Базовий:** методи загалом доречні, але слабо описані процедура, вибірка, обмеження.
- **Достатній:** методи підібрано під завдання, описано процедуру, інструменти, елементи аналізу даних.
- **Високий:** дизайн витриманий, є триангуляція (за потреби), прозорі критерії якості даних, коректне узагальнення.

Критерій Е. Етика,
безпека, захист даних
і права отримувачів
послуг

- **Критичний:** відсутні етичні запобіжники, ризики не враховано, конфіденційність під загрозою.
- **Базовий:** етичні принципи задекларовано без процедур (згода, анонімізація, маршрутизація у разі ризику).
- **Достатній:** є чіткі етичні процедури, протокол безпеки, обґрунтована робота з чутливими даними.
- **Високий:** етика інтегрована в усі етапи, показано «що роблю, якщо...» (план реагування, перенаправлення, безпечна комунікація).

Критерій Ф.
Планування
втручання (кейс-
менеджмент, логіка
змін, ресурси)

- **Критичний:** пропозиції декларативні, без інструментів, відповідальних, строків, ресурсів.
- **Базовий:** є план дій, але слабка логіка змін і критерії досягнення, не враховано обмеження установи.
- **Достатній:** план втручання структурований, пов'язаний з даними діагностики, реалістичний щодо ресурсів.
- **Високий:** втручання побудовано як технологія (етапи, ролі, документація, ризик-менеджмент), передбачено альтернативи.

Критерій Г.
Міжвідомча
взаємодія та
координація послуг

- **Критичний:** міжвідомча складова відсутня або зведена до загальних фраз.
- **Базовий:** названо партнерів, але не прописано механізмів взаємодії.
- **Достатній:** описано маршрутизацію, канали комунікації, межі відповідальності, узгодження дій.
- **Високий:** продумано координаційну модель, мінімізацію дублювання послуг, алгоритм спільного кейс-ведення.

Критерій Н.
Оцінювання
результатів та
ефективності

- **Критичний:** оцінювання результатів відсутнє або зведене до «покращилось».
- **Базовий:** є загальні показники без методів вимірювання та базової лінії.
- **Достатній:** визначено очікувані результати, індикатори, способи вимірювання, часові точки.
- **Високий:** передбачено якісні й кількісні індикатори, аналіз побічних ефектів, сталість результатів.

Критерій І. Якість
тексту, структура,
оформлення,
академічна
добročесність

- **Критичний:** значні порушення структури, стилю, посилань, оформлення; ризики недобročесності.
- **Базовий:** структура витримана, але є численні технічні та стилістичні похибки.
- **Достатній:** текст логічний, оформлення коректне, посилання системні, академічна мова унормована.
- **Високий:** стиль зрілий, терміни точні, оформлення бездоганне, апарат посилань дисциплінований.

Критерій J. Якість
захисту (доповідь,
презентація,
відповіді на
запитання)

- **Критичний:** доповідь хаотична, не відповідає темі, відповіді не по суті.
- **Базовий:** доповідь зрозуміла, але перевантажена деталями; відповіді частково неточні.
- **Достатній:** доповідь структурована, висновки чіткі, відповіді аргументовані.
- **Високий:** захист професійний, здобувач демонструє мислення практичного соціального працівника, вміє обґрунтувати рішення.

10.3. Рекомендована вага критеріїв

Щоб оцінювання не перетворювалося на «перевірку оформлення», доцільно надати більшої ваги професійно-прикладним критеріям:

- **Професійний блок (А, В, F, G, H)** – орієнтовно 55–65% підсумкової оцінки.
- **Науково-методологічний блок (C, D, E)** – орієнтовно 25–35%.
- **Комунікаційно-презентаційний блок (I, J)** – орієнтовно 10–15%.

У додатках подана таблиця перерахунку рівнів у бали за національною шкалою, кількість балів за 100 бальною шкалою, ECTS зберігаючи сумісність із підходом «низький – середній – високий» (див. додаток II).

10.4. Професійний фільтр якості бакалаврської роботи на основі п'яти контрольних запитань атестаційної комісії

1. Які потреби і ризики встановлено, і чим це підтверджено?
2. Яке втручання запропоновано, чому саме воно, і як воно реалізується в реальних умовах установи/громади?
3. Як забезпечено етику, безпеку та конфіденційність?
4. Як організовано координацію послуг і взаємодію з партнерами?
5. За якими індикаторами буде зрозуміло, що втручання дало результат, і як це вимірюватиметься?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання [Електронний ресурс]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. URL: https://ki.kpi.ua/wp-content/uploads/2020/File/dstu_8302_2015.pdf (дата звернення: 08.03.2026).
2. Закон України «Про вищу освіту» зі змінами та доповненнями. URL: https://taxlink.ua/ua/normative_acts/zakon-ukraini-pro-vishchu-osvitu-16-07-2021/
3. Інструкція для звіту подібності [Електронний ресурс]. URL: https://strikeplagiarism.com/uk/assets/files/StrikePlagiarism.com_UA_University_Interactive_Report_Guide_2023.docx.pdf (дата звернення: 08.03.2026).
4. Політика доброчесності [Електронний ресурс]. URL: <https://pdpd.edu.ua/sferi-diyalnosti/osvitnia/zabezpechennia-iakosti-osvitnoi-diialnosti/polityka-dobrochesnosti> (дата звернення: 08.03.2026).
5. Положення про кваліфікаційні (бакалаврські/магістерські) роботи на здобуття першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти Університету Ушинського [Електронний ресурс]. URL: https://pdpd.edu.ua/doc/norm_doc/org.osv.proc/OSP-002.pdf (дата звернення: 08.03.2026).
6. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 231 «Соціальна робота» галузі знань 23 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Офіційне видання. МОІНУ. Київ. 2019 р. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/644/64423/231-sotsialna-robota-bakalavr.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток А

Подання голові АК щодо захисту кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

**Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»**

ПОДАННЯ ГОЛОВІ АТЕСТАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ

Направляється студент (ка) _____ для захисту
(ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра
(назва освітнього ступеня)

Спеціальність 231 Соціальна робота

ОПП «Соціальна робота»

на тему: _____

(назва теми)

Кваліфікаційна робота, звіт подібності та рецензія додаються.

Декан факультету початкового навчання _____
(підпис) (ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Довідка про успішність

за період навчання на факультеті початкового навчання Анастасія Комісарчук
(ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

з «___» _____ 20__ року до «___» _____ 20__ року

виконала індивідуальний навчальний план за освітньою програмою з таким розподілом оцінок за шкалою закладу вищої освіти:

відмінно _____% добре _____% задовільно _____%

А _____%, В _____%, С _____%, D _____%, E _____%

Фахівець/Секретар деканату _____
(підпис) (ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Висновок керівника кваліфікаційної (бакалаврської) роботи:

Керівник роботи _____

«_____» _____ 20____ р.

Висновок кафедри про кваліфікаційну (бакалаврську) роботу

Кваліфікаційна робота розглянута. Студент (ка) _____
(ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

допускається до захисту цієї роботи перед Атестаційною комісією.

Завідувач кафедри

педагогічних технологій початкової освіти _____
(підпис) (ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

«_____» _____ 20____ року

Завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра

**Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»**

факультет початкового навчання

Кафедра педагогічних технологій початкової освіти
Спеціальність 231 Соціальна робота
Освітня програма Соціальна робота

Затверджую

Завідувач кафедри

назва кафедри

ім'я, ПРІЗВИЩЕ зав. кафедри

« ____ » _____ 20 ____ року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ (БАКАЛАВРСЬКУ) РОБОТУ
СТУДЕНТУ**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи

назва теми

керівник роботи _____

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, учене звання)

2. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН-ГРАФІК ВИКОНАННЯ РОБОТИ

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Результат	Примітка
1.	Попереднє планування дослідження: уточнення теми, об'єкта, предмета, мети, завдань		погоджений науковий апарат	
2.	Формування джерельної бази та плану роботи		затверджений зміст і список джерел	
3.	Написання теоретичного розділу		розділ 1 з висновками	
4.	Проектування емпіричної частини, етичні документи, інструментарій		Сформована методологія дослідження	
5.	Збір даних		масив даних/протоколи/кейс-матеріали	
6.	Аналіз даних і формування висновків		таблиці/категорії аналізу, інтерпретації	
7.	Практичний розділ: модель втручання / рекомендації / алгоритм		опис рішення + показники оцінювання	
8.	Редагування, перевірка оригінальності, оформлення за вимогами		фінальний текст	

Студент

(підпис)

(ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Науковий керівник

(підпис)

(ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

** Завдання зберігаються на кафедрі впродовж п'яти років*

Зразок оформлення сторінки з усіма ключовими елементами

- ✓ заголовок розділу, підрозділу, пункту;
- ✓ приклад посилань у квадратних дужках зі сторінкою;
- ✓ приклад таблиці з правильним номером і назвою;
- ✓ приклад рисунка з підписом; приклад посилання “див.”;
- ✓ приклад додатка.

1) Фрагмент заголовків (розділ, підрозділ, пункт)

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Організація дослідження та характеристика бази

2.1.1. База дослідження та вибірка

	РОЗДІЛ 2 пишеться без крапки після номера, назва розділу з нового рядка; підрозділ і пункт мають номер із крапкою в кінці, крапка в кінці заголовка не ставиться.
--	--

2) Фрагмент тексту з правильними посиланнями та сторінками

У межах соціальної роботи кейс-менеджмент розглядають як технологію, що забезпечує безперервність супроводу, координацію послуг і контроль виконання індивідуального плану підтримки, а у випадках ризику домашнього насильства додатково посилює безпековий компонент через план безпеки та маршрутизацію до спеціалізованих сервісів [4, с. 52].

Повторюваність домашнього насильства часто підтримується бар'єрами доступу до допомоги, низькою поінформованістю, соціальною ізоляцією та фрагментарністю взаємодії між службами, тому профілактичні заходи в громаді мають поєднувати раннє виявлення ризику, міжвідомчу взаємодію та моніторинг результатів [7, с. 18–19].

	загальне посилання ставляться у квадратних дужках [1–7],
---	---

	до посилання на конкретний факт або визначення додається сторінка [8, с. 37].
--	---

3) Зразок оформлення таблиці

У тексті перед таблицею обов'язково має бути посилання: «...узагальнені результати наведено у табл. 2.1».

Таблиця 2.1

Індикатори якості кейс-менеджменту у Територіальному центрі (порівняння «до–після»)

Індикатор	Як фіксується в документах	«До», % / N	«Після», % / N
Наявність оцінки потреб	запис у первинній оцінці/картці		
Наявність плану безпеки	додаток до плану супроводу		
Наявність індивідуального плану послуг	план із відповідальними і строками		
Підтверджене направлення до партнера	є запис про контакт/відповідь установи		
Наявність моніторингу виконання плану	записи про контроль і результати		

	таблиці нумеруються в межах розділу, номер має формат «2.1», а посилання в тексті даємо скорочено «табл.».
	Якщо таблиця переноситься, над продовженням праворуч пишемо: «Продовж. табл. 2.1».

4) Зразок оформлення рисунка (схеми, діаграми)

У тексті має бути посилання: «...структуру міжвідомчої взаємодії подано на рис. 2.1».

Далі вставляєте рисунок. Під рисунком пишете підпис:

Рис. 2.1 Маршрут допомоги у випадках ризику повторного домашнього насильства (Територіальний центр, партнери громади)

якщо рисунок займає понад третину сторінки, краще винести в додатки і в тексті написати «див. Додаток Б».

5) Приклад повторного посилання «див.» Коли вже посилалися раніше і хочете відправити читача ще раз: «Деталізований перелік індикаторів наведено, див. табл. 2.1».

6) Зразок оформлення додатка

У тексті пишете: «Інструментарій дослідження подано (див.) у Додатку А».
Далі після списку використаних джерел:

Додаток А

Анкета для отримувачів соціальних послуг щодо поінформованості та бар'єрів доступу до допомоги

1. Чи знаєте ви, куди можна звернутися по допомогу у випадку загрози безпеці в сім'ї?
2. Які перешкоди найчастіше заважають звернутися по допомогу?
3. Чи отримували ви інформацію про доступні послуги від працівників терцентру?
4. Які види підтримки були б для вас найважливішими?

.....

.....

Кожний додаток з нової сторінки, позначення літерами, порядок у міру згадування у тексті, заголовок симетрично до тексту.

Показники технічної бездоганності роботи: Однаковий шрифт 14 та інтервал 1,5 по всьому документу; поля 20/20/30/10 мм; правильна нумерація «РОЗДІЛ 2», «2.1.», «2.1.1.» без крапок у кінці заголовків; у тексті є посилання на кожен таблицю і рисунок; посилання на джерела у квадратних дужках зі сторінками там, де це потрібно.

Декларація використання штучного інтелекту (ШІ) у кваліфікаційній роботі бакалавра

Варіант 1. Під час підготовки кваліфікаційної роботи бакалавра автор/ка використовував/ла інструменти штучного інтелекту як допоміжний засіб для мовного редагування окремих фрагментів, уточнення формулювань і структурування чернеткових матеріалів. Усі ключові змістові рішення, теоретичні узагальнення, дизайн емпіричного дослідження, інтерпретація результатів і висновки виконані автором/кою самостійно. Фактичні дані, статистичні твердження, нормативні положення та посилання на джерела перевірено за першоджерелами; персональні дані та конфіденційна інформація про отримувачів соціальних послуг не вводилися в ШІ-інструменти.

Варіант 2. (для розділу «Методи дослідження»). Інструменти ШІ застосовувалися для: а) редагування орфографії, пунктуації та стилістики українського наукового тексту; б) формування варіантів заголовків і переформулювань для підвищення ясності викладу; в) структурування власних нотаток і попередніх планів підрозділів. ШІ не використовувався для генерування емпіричних даних, підміни результатів дослідження або створення вигаданих джерел. Усі цитати, визначення, факти та нормативні положення супроводжуються посиланнями на першоджерела, а матеріали, пов'язані з реальними випадками і роботою з клієнтами, подані в знеособленому вигляді з дотриманням конфіденційності.

Розміщується «Декларації» у розділі «ВСТУП», наприкінці, після блоку «Методи дослідження» або після «Практичного значення».

Розділ 2 (Методика/організація дослідження): окремим абзацом після опису методів і процедур, якщо робота має підвищений ризик перевірок, з формулюванням: «Використання ШІ обмежувалося мовним редагуванням, пошуком формулювань, структуруванням плану.

ШІ не використовувався: для створення даних, таблиць результатів, «підгонки» висновків, генерації джерел.

Перевірка виконана: усі факти і джерела звірено з першоджерелами; персональні дані не передавалися в інструменти ШІ.

Приклад позначення для робіт чи частин робіт,
виконаних українською мовою :

«[ChatGPT (05.11.2025).

Запит : «Опиши політику використання штучного інтелекту для академічної діяльності у закладах вищої освіти України». Тип результату : текст. Використано для формування початкового огляду теми.

<https://chatgpt.com/share/6842b907-ddd0-8002-b4be-b9f48bfbb583>».

**Заява-підтвердження здобувача щодо самостійності, оригінальності та
дотримання академічної доброчесності**

Я, _____ (ПІБ), здобувач/здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота», подаю кваліфікаційну (бакалаврську) роботу на тему «(назва теми)» для допуску до захисту та підтверджую, що виконання роботи здійснено мною/нами самостійно.

Поданий рукопис є оригінальною авторською розробкою, раніше не подавався для підсумкового оцінювання як кваліфікаційна робота в інших закладах вищої освіти або за іншими освітніми програмами та не є повторним поданням раніше виконаних кваліфікаційних робіт.

Усі запозичені ідеї, твердження, визначення, дані, таблиці, рисунки та цитати оформлено належним чином із посиланнями на першоджерела відповідно до встановлених вимог. Результати емпіричного дослідження, наведені в роботі, є достовірними; збір, зберігання та обробка даних здійснювалися з дотриманням етичних принципів, конфіденційності та вимог захисту персональних даних.

З вимогами щодо подання кваліфікаційної роботи до захисту, порядком перевірки на наявність текстових запозичень і процедурою захисту ознайомлений/ознайомлена та зобов'язуюся їх дотримуватися.

Дата: _____ 20__ р.

Підпис здобувача/здобувачки: _____
(підпис) (ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Узагальнений план доповіді на захист (таймінг – 7 хвилин) 0:00–

0:20. Вступ і представлення

Озвучити тему, спеціальність, базу дослідження. Одним реченням задати фокус: що саме досліджувалося і чому це важливо для практики соціальної роботи в громаді.

0:20–1:10. Актуальність і проблема

Коротко пояснити, у чому полягає соціальна проблема та чому саме обраний аспект є ключовим. Показати практичну «ціну» проблеми: ризики для безпеки клієнта, наслідки для сім'ї, навантаження на систему допомоги. За наявності додати 1 факт або спостереження з бази практики, але без чутливих деталей.

1:10–1:50. Мета, завдання, об'єкт і предмет

Сформулювати мету одним реченням. Далі стисло назвати 4–5 завдань у логіці: теоретичне уточнення → діагностика → розробка/апробація → оцінка результатів. Об'єкт і предмет – по 1 реченню, щоб було видно чіткий фокус.

1:50–2:30. База, вибірка, етика

Назвати базу дослідження та коротко описати, хто був учасником/джерелом даних (отримувачі послуг, фахівці, документація випадків). Пояснити критерії відбору та як забезпечувалися конфіденційність, добровільність, знеособлення матеріалів, особливо якщо тема чутлива.

2:30–3:20. Дизайн і методи (3 етапи)

Показати трирівневу логіку: констатувальний (що діагностували) → формувальний (що впровадили) → контрольний (як перевірили зміни). Назвати 3–4 ключові методи і коротко пояснити, що кожен метод дав для відповіді на завдання дослідження.

3:20–4:20. Результати діагностики (ключові знахідки)

Подати 3–4 найважливіші висновки діагностичного етапу. Формулювати не загально, а в логіці: потреби, бар'єри доступу, ризики повторюваності, прогалини у веденні випадку, проблеми координації. Завершити блоком: «що це означало для планування втручання».

4:20–5:30. Формувальний етап: що саме зроблено

Коротко описати модель/мінімальний стандарт втручання або кейс-менеджменту: первинна оцінка потреб і ризику, план безпеки, індивідуальний план послуг, маршрутизація, моніторинг. Підкреслити практичний продукт: інструменти, алгоритм, чек-листи, інформаційні матеріали, регламент взаємодії.

5:30–6:20. Контрольний етап: оцінювання результатів

Назвати індикатори, за якими оцінювали зміни, і коротко пояснити, чому вони релевантні темі. Показати динаміку “до–після” або якісні зміни. Чесно позначити обмеження: тривалість, вибірка, доступ до даних, межі узагальнення.

6:20–6:55. Практичні рекомендації

Озвучити 3–5 рекомендацій у форматі: кому адресовано → що зробити → як перевірити виконання. Підкреслити реалістичність: що можна впровадити одразу на базі практики і які ресурси потрібні мінімально.

6:55–7:00. Фінальна теза і готовність до запитань

Одним реченням підсумувати головний результат: що доведено/обґрунтовано і в чому практична цінність для громади. Подякувати і перейти до запитань.

Нижче подаю **докладний план доповіді** для захисту бакалаврської роботи зі спеціальності 231 «Соціальна робота» з поясненнями, що саме говорити і навіщо.

План універсальний, але я одразу «підкладаю» приклади під тему: **«Профілактика повторного домашнього насильства через кейс-менеджмент у громаді»** (база: Територіальний центр соціального обслуговування Київського району м. Одеси).

План доповіді (7–10 хв): структура, зміст, акценти

Вітання і представлення (10–15 секунд)

Що сказати: прізвище, група, спеціальність, тема.

Навіщо: одразу ідентифікувати роботу і налаштувати комісію.

Приклад: «Шановна голово атестаційної комісії, шановні члени атестаційної комісії представляю кваліфікаційну роботу бакалавра на тему «Профілактика повторного домашнього насильства через кейс-менеджмент у громаді».

1. Актуальність проблеми у професійній логіці соціальної роботи (50–70 секунд)

Що сказати: 2–3 речення про соціальну проблему + чому саме повторюваність є критичною + чому громада і терцентр є релевантними.

Навіщо: показати, що робота не «про все», а про реальну професійну задачу в конкретному контексті.

Шаблон: «Проблема домашнього насильства має тенденцію до повторюваності, коли допомога є фрагментарною або не забезпечує безперервного супроводу. На рівні громади терцентр часто стає точкою входу для клієнтів, які потребують не одноразової консультації, а координованої підтримки з оцінкою ризику, планом безпеки та маршрутом до партнерських служб».

не перевантажуйте статистикою. Якщо є 1 сильна цифра, озвуч її і вкажи джерело в презентації.

2. Мета, завдання, об'єкт і предмет (45–60 секунд)

Що сказати: мета одним реченням; 3–5 завдань дуже коротко; об'єкт і предмет у 1–2 реченнях.

Навіщо: комісія «прикріплює» до цього блоку критерій: чи відповідають результати меті й завданням.

Шаблон: «Мета роботи – обґрунтувати й апробувати елементи кейс-менеджменту як технології профілактики повторного домашнього насильства у громаді на базі Територіального центру... Для цього: по-перше, уточнено теоретичні підходи до профілактики повторюваності; по-друге, проведено діагностику потреб і бар'єрів супроводу; по-третє, розроблений та впроваджений мінімальний стандарт кейс-менеджменту; по-четверте, оцінено зміни за визначеними індикаторами».

3. База дослідження і вибірка (40–60 секунд)

Що сказати: де проводилося; хто учасники; критерії включення; етичні умови.

Навіщо: без цього результати виглядають «відірваними від реальності», а в соціальній роботі це ключ до довіри.

Шаблон: «База дослідження – Територіальний центр соціального обслуговування Київського району м. Одеси. У дослідженні взяли участь ... (фахівці/отримувачі послуг), відбір здійснювався за критеріями ... Дані збиралися добровільно, з дотриманням конфіденційності, без передачі персональної інформації».

	не називайте чутливі деталі, які можуть ідентифікувати людину.
---	--

4. Дизайн і методи: 3 етапи і для чого кожен (60–90 секунд)

Що сказати: коротко про констатувальний, формувальний, контрольний етап; 2–4 методи; що ними вимірювалося.

Навіщо: показати доказовість і керованість дослідження.

Шаблон: «Дослідження мало три етапи. На констатувальному етапі було оцінено потреби, ризики і бар'єри доступу до допомоги, а також поточна якість ведення випадку. На формуальному етапі було впроваджено елементи кейс-менеджменту: скринінг ризику, план безпеки, алгоритм маршрутизації та моніторинг. На контрольному етапі був здійснений порівняльний аналіз змін за індикаторами «до–після» (констатувальний етап дослідження – прикінцевий (контрольний етап дослідження). Використовувалися: аналіз кейс-документації, напівструктуровані інтерв'ю з фахівцями, анкетування отримувачів послуг, а також описова статистика для узагальнення результатів».

	не перераховуйте 12 методів. Краще 4, але з поясненням «що саме дали».
---	--

5. Ключові результати діагностики (констатувальний етап) (70–90 секунд)

Що сказати: 3–4 найважливіші висновки, бажано з 1–2 показниками або фактами; типові бар'єри; проблеми взаємодії.

Навіщо: показати, що формувальний етап не був «з голови», а виріс із діагностики.

Шаблон: «Діагностика показала три групи проблем. Перша – інформаційні та мотиваційні бар'єри у клієнтів: ... Друга – організаційні прогалини у веденні випадку: недостатня фіксація оцінки ризику і плану безпеки, нерегулярний моніторинг. Третя – складність міжвідомчої взаємодії: розриви в маршрутизації та відсутність стабільного механізму зворотного зв'язку від партнерів».

	на слайді презентації покажіть 1 таблицю або схему, щоб комісія «бачила» дані.
---	--

6. Що саме зроблено на формуальному етапі: продукт і процедура (60–90 секунд)

Що сказати: назви «продукту» втручання, які були створені або адаптовані, і як саме це впроваджувалося.

Навіщо: в дослідженнях з соціальної роботи оцінюють не тільки аналіз, а й здатність планувати та реалізовувати втручання.

Структура цього блоку:

1. **Стандарт/алгоритм:** як виглядає процес кейс-менеджменту у Вашій моделі.

2. **Інструменти:** скринінг, карта потреб, план безпеки, індивідуальний план послуг, чек-лист моніторингу.

3. **Міжвідомча взаємодія:** маршрут допомоги і правила комунікації.

4. **Підготовка персоналу:** короткий інструктаж або міні-тренінг, якщо був.

Шаблон: «На формувальному етапі було розроблено і запропоновано мінімальний стандарт кейс-менеджменту для терцентру, який включає первинний скринінг ризику повторного насильства, обов'язковий план безпеки, індивідуальний план послуг з відповідальними та строками, а також регламент моніторингу. Окремо сформовано маршрут допомоги з ключовими партнерами громади та алгоритм фіксації направлень і зворотного зв'язку».

7. **Результати контрольного етапу: що змінилося і як це виміряно (60–90 секунд)**

Що сказати: 3–4 показники «до–після»; що саме стало краще; де межі результату.

Навіщо: це ядро доказовості.

Шаблон: «Прикінцевий (контрольний) етап показав позитивну динаміку процесних індикаторів: зросла частка кейсів із зафіксованою оцінкою потреб, з'явилися плани безпеки, покращилася регулярність моніторингу. Окремо відзначу, що ефект найбільш помітний у тих випадках, де вдалося налагодити міжвідомчу взаємодію і отримати підтвердження направлення».

чесно назви обмеження: «невелика вибірка», «короткий період спостереження», «обмежений доступ до деяких даних». Це додає довіри.

8. **Практичні рекомендації: кому саме, що саме, за який час (50–70 секунд)**

Що сказати: 3–5 рекомендацій у форматі «виконавець – дія – індикатор виконання».

Навіщо: комісія бачить професійний вихід роботи.

Приклад структури:

- Для терцентру: запровадити обов'язковий скринінг ризику і план безпеки для визначених категорій випадків; показник – частка кейсів із цими документами.
- Для партнерів: узгодити механізм зворотного зв'язку на направлення; показник – відсоток підтверджених направлень.
- Для громади: короткі інформаційні матеріали для клієнтів про доступні послуги; показник – рівень поінформованості за анкетною.

9. **Підсумок: 2 сильні тези і завершення (15–20 секунд)**

Що сказати: коротка відповідь на мету + що нового зробила робота.

Навіщо: завертити доповідь так, щоб у комісії залишився чіткий висновок.

Шаблон: «Отже, робота підтвердила, що кейс-менеджмент у терцентрі може бути ефективним інструментом профілактики повторного домашнього насильства за умови стандартизованої оцінки ризику, плану безпеки, чіткої маршрутизації та моніторингу. Дякую за увагу, готова відповісти на запитання».

Що підготувати до виступу, щоб не розгубитися

1. «Картка доповіді» на 1 сторінку: мета, 5 результатів, 5 рекомендацій.
2. 10 можливих запитань і короткі відповіді по 2–3 речення.
3. 1 слайд з показниками «до–після» і 1 слайд з маршрутом допомоги.

Структура презентації

Слайд 1. Титульний

Зміст:

Тема роботи; ПІБ здобувача; спеціальність 231 Соціальна робота; кафедра/факультет; науковий керівник; база дослідження; рік.

Коментар до виступу: 1–2 речення для входу.

Слайд 2. Актуальність і проблема (коротко, у фокусі «повторюваності»)

Зміст: 3 тези:

1. чому повторне насильство є критичною проблемою;
2. чому саме кейс-менеджмент як технологія;
3. чому рівень громади і терцентр як точка входу.

Візуально: іконки або коротка схема «ризиків – бар'єри – потреба в координації».

Не робити: довгі абзаци.

Слайд 3. Мета і завдання

Зміст:

Мета одним реченням; 4–5 завдань у дуже короткій формі.

Візуально: «стрічка» або блок-схема завдань: теорія → діагностика → втручання → оцінка.

Слайд 4. Об'єкт, предмет, база, вибірка, етика

Зміст:

Об'єкт і предмет (по 1 рядку), база дослідження, хто учасники (N), критерії включення, етичні принципи (конфіденційність, добровільність, знеособлення).

Візуально: таблиця 2×3 або «паспорт дослідження».

Слайд 5. Дизайн дослідження: 3 етапи

Зміст:

Констатувальний → Формувальний → Контрольний.

Під кожним: що вимірюємо / що робимо / як перевіряємо зміни.

Візуально: таймлайн або три колонки.

Коментар: це відповідає логіці доказовості і прозорості перевірки.

Слайд 6. Методи і інструменти: що саме вони дали

Зміст: 4 блоки (без «переліку заради переліку»):

- ✓ аналіз документації кейсів;
- ✓ інтерв'ю/опитування фахівців;
- ✓ анкетування/опитування отримувачів послуг;
- ✓ узагальнення даних (описова статистика, контент-аналіз).

Візуально: матриця «метод – що вимірює – результат (показник)».

Слайд 7. Результати діагностики: потреби, бар'єри, ризики

Зміст: 3–4 ключові знахідки (лише найсильніші).

Наприклад:

- ✓ бар'єри звернення/утримання в супроводі;
- ✓ прогалини у веденні випадку;
- ✓ проблеми маршрутизації та зворотного зв'язку від партнерів.

Візуально: діаграма/таблиця + 3 маркери висновків (але коротко).

Слайд 8. Кейс-менеджмент як рішення: модель втручання

Зміст: коротко «що таке наш кейс-менеджмент у громаді» у 5 кроків:

вхід у випадок → оцінка потреб і ризику → план безпеки → індивідуальний план послуг → координація і моніторинг → завершення/супровід.

Візуально: процесна схема.

Слайд 9. Міжвідомча взаємодія: маршрут допомоги

Зміст: карта партнерів і логіка взаємодії (хто з ким і з якою функцією): терцентр, ЦСС/служби, поліція, медицина, психологічні служби, шелтери/кризові кімнати, правова допомога, ГО.

Візуально: «маршрут» або мережа з вузлами.

Коментар: це сильний «професійний» слайд для 231.

Слайд 10. Результати контрольного етапу (показники «до–після»)

Зміст: 4–6 індикаторів якості кейс-менеджменту. Наприклад:

- ✓ частка кейсів з оцінкою потреб;
- ✓ наявність плану безпеки;
- ✓ частка кейсів з індивідуальним планом послуг;
- ✓ частка підтверджених направлень;
- ✓ регулярність моніторингу.

Візуально: таблиця «до–після» або 2 колонки.

Важливо: якщо немає чисел, подайте N і якісні категорії, але чесно.

Слайд 11. Практичні рекомендації і впровадження

Зміст: 3–5 рекомендацій у форматі:

виконавець → дія → індикатор виконання → короткий термін (1–3 місяці, 3–6 місяців).

Візуально: таблиця 4 колонки або «дорожня карта».

Слайд 12. Висновки і перспективи

Зміст:

2–3 узагальнені висновки (не повторювати весь текст) + 1–2 перспективи (що далі розширити/перевірити).

Візуально: 3 короткі твердження + «обмеження» 1 рядком (для чесності та науковості).

Технічні правила, щоб презентація працювала на захисті

- 1 слайд = 1 смисл.

- Текст на слайді: 20–35 слів максимум.
- Усі цифри і твердження, що можуть викликати питання, прив'яжуйте до джерела або до ваших даних.
- Не вставляйте чутливі персональні дані, адреси, ПІБ клієнтів.

Проговори доповідь вголос двічі з таймером.

На слайдах 7 і 10 тримай «якірні» цифри або N, бо саме там будуть питання.

Не читай із слайдів. Слайд – це карта, а не текст.

ТИПОВІ ЗАПИТАННЯ АТЕСТАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ

для захисту бакалаврської роботи зі спеціальності 231 «Соціальна робота»

1) Актуальність і проблематизація

1.1. Чому ваша тема є актуальною саме зараз і саме для громади/установи бази?

Пояснення: атестаційна комісія перевіряє, чи здобувач не взяв «абстрактну» тему без прив'язки до реального соціального контексту.

Що оцінюють: уміння обґрунтувати соціальну значущість, показати, де саме проявляється проблема, які наслідки для клієнта і громади.

1.2. Яка конкретна проблема є центральною у вашій роботі та як ви її «звужили»?

Пояснення: комісія хоче побачити фокус: не «домашнє насильство загалом», а конкретний аспект, який реально досліджено.

Що оцінюють: коректність формулювання проблеми, межі дослідження.

2) Науковий апарат і логіка дослідження

2.1. Як співвідносяться об'єкт, предмет, мета і завдання?

Пояснення: це швидкий тест на внутрішню логіку роботи.

Що оцінюють: чи мета досягається через завдання, чи предмет не відірваний від об'єкта.

2.2. Чи потрібна була гіпотеза, і якщо так – як вона перевірялася?

Пояснення: атестаційна комісія перевіряє наукову коректність і доказовість.

Що оцінюють: здатність формулювати перевірювані припущення і підбирати індикатори.

2.3. Які ключові поняття у вашій роботі й як ви їх операціоналізували?

Пояснення: багато робіт залишаються на рівні термінів без вимірювання.

Що оцінюють: чи переведені поняття у показники, критерії, запитання анкети, категорії аналізу.

3) Методи, вибірка, доказовість

3.1. Чому ви обрали саме ці методи, а не інші?

Пояснення: атестаційна комісія перевіряє обґрунтованість методичного вибору.

Що оцінюють: відповідність методів меті, завданням і характеристикам цільової групи.

3.2. Як формувалася вибірка і чи можна узагальнювати результати?

Пояснення: це питання про валідність і межі висновків.

Що оцінюють: критерії включення/виключення, репрезентативність (або чесне визнання її відсутності), коректність узагальнень.

3.3. Які обмеження вашого дослідження і як ви їх врахували?

Пояснення: вміння назвати обмеження свідчить про зрілість і наукову чесність.

Що оцінюють: чи не «перетягнуті» висновки; чи адекватно інтерпретовані дані.

3.4. Як ви забезпечили надійність результатів: перевірка даних, повторюваність, триангуляція?

Пояснення: комісія шукає «контроль якості» вашого емпіричного блоку. Що оцінюють: чи є перехресна перевірка даних різними методами, чи описана процедура.

4) Етика і безпека в роботі з темою домашнього насильства

4.1. Як ви забезпечили інформовану згоду, конфіденційність і знеособлення даних?

Пояснення: у темах насильства етика є критичною, і помилка тут може бути грубою.

Що оцінюють: розуміння принципів етики, практичні рішення (без персональних даних, без ідентифікації кейсів).

4.2. Як ви мінімізували ризик ретравматизації під час опитувань/інтерв'ю?

Пояснення: атестаційна комісія перевіряє, чи здобувач діяв професійно і без шкоди.

Що оцінюють: мова запитань, добровільність, право відмови, підтримувальний алгоритм, маршрутизація у разі кризової ситуації.

4.3. Що ви робили б, якби під час дослідження виявили високий ризик небезпеки для клієнта?

Пояснення: перевіряють готовність діяти у складних випадках.

Що оцінюють: знання алгоритмів реагування, розуміння меж компетенції і міжвідомчої взаємодії.

5) Кейс-менеджмент і зміст втручання

5.1. Як ви визначаєте кейс-менеджмент у вашій роботі і чим він відрізняється від «звичайного супроводу»?

Пояснення: атестаційна комісія не хоче підміни понять.

Що оцінюють: чи є компоненти кейс-менеджменту: оцінка потреб, план, координація, моніторинг, результативність.

5.2. Які саме елементи кейс-менеджменту виявилися ключовими для профілактики повторюваності?

Пояснення: це питання «ядра результату».

Що оцінюють: здатність виділити механізм впливу, а не просто перелічити активності.

5.3. Як ви узгоджували індивідуальний план з клієнтом і як фіксували виконання?

Пояснення: питання про клієнтоорієнтованість і контроль якості.

Що оцінюють: участь клієнта у плануванні, реалістичність цілей, наявність моніторингу.

6) Міжвідомча взаємодія і маршрутизація

6.1. Які партнери є критичними у вашій моделі і чому саме вони?

Пояснення: перевіряють реалістичність і знання локального контексту.

Що оцінюють: розуміння ролей служб, логіка маршруту допомоги.

6.2. Як вирішується питання зворотного зв'язку після направлення?

Пояснення: це слабе місце багатьох реальних кейсів.

Що оцінюють: чи бачить здобувач «розриви» системи і чи пропонує процедурні рішення.

6.3. Які ризики міжвідомчої взаємодії ви врахували: конфлікт ролей, дублювання, порушення конфіденційності?

Пояснення: атестаційна комісія перевіряє професійну зрілість.

Що оцінюють: баланс між координацією і захистом даних, межі передачі інформації.

7) Оцінювання результатів і ефективність

7.1. Які індикатори ви використали і чому вони придатні саме для вашої теми?

Пояснення: це про доказовість.

Що оцінюють: валідність індикаторів, їх зв'язок із метою, можливість вимірювання.

7.2. Як ви відрізняєте «процесні» результати від «результатів для клієнта»?

Пояснення: у соціальній роботі важливо не звести ефективність до кількості паперів.

Що оцінюють: розуміння різниці між покращенням організації супроводу і реальними змінами в безпеці/доступі/стабільності клієнта.

7.3. Які висновки ви робите, якщо зміни є частковими або неоднорідними?

Пояснення: атестаційна комісія тестує чесність інтерпретації.

Що оцінюють: здатність пояснити, де і чому ефект не з'явився, без “прикрас”.

8) Практична цінність і впровадження

8.1. Який конкретний продукт ви створили або адаптували для бази практики?

Пояснення: бакалаврська робота зі соціальної роботи має демонструвати практичний вихід.

Що оцінюють: наявність інструментів, алгоритмів, чек-листів, інформаційних матеріалів, програм.

8.2. Як вашу модель можна масштабувати або перенести в інші громади?

Пояснення: це питання про узагальнюваність і перспективи.

Що оцінюють: чи бачить здобувач умови застосовності, які елементи є універсальними, а які залежать від контексту.

9) Академічна доброчесність і ШІ

9.1. Як ви забезпечили академічну доброчесність у роботі з джерелами і даними?

Пояснення: в умовах перевірок комісія може прямо поставити це питання.

Що оцінюють: коректність цитування, прозорість даних, відсутність вигаданих джерел.

9.2. Чи використовували ви інструменти ШІ і як саме?

Пояснення: питання стало типово-актуальним.

Що оцінюють: прозорість, межі використання, чи не підмінено аналіз.

10) Запитання «на зрілість» (часто ставлять наприкінці)

10.1. Що б ви змінили в дизайні дослідження, якби мали більше часу/ресурсів?

Пояснення: перевіряють рефлексію і наукове мислення.

Що оцінюють: чи розуміє здобувач слабкі місця та як їх посилити.

10.2. Які 2–3 найсильніші результати вашої роботи, якщо сформулювати одним реченням?

Пояснення: тест на вміння узагальнювати і тримати фокус.

Що оцінюють: ясність, логіка, відповідність меті.

	✓ Оберіть 12–15 запитань з різних блоків. ✓ На кожне напишіть відповідь у формулі: позиція → доказ (дані/джерело/процедура) → висновок для практики. ✓ Для 3–4 «гострих» запитань (етика, вибірка, індикатори, ШІ) підготуй відповіді на 20–30 секунд і на 60 секунд, щоб варіювати за ситуацією.
---	--

Критерії оцінювання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи та її захисту

*Рівні описують якість за критерієм. Підсумкова оцінка формується з урахуванням ваги критеріїв. За потреби кафедра може прив'язати рівні до університетської шкали балів у додатку.

Критерій (що перевіряється)	Вага, %	Рівень 1 – критичний	Рівень 2 – базовий	Рівень 3 – достатній	Рівень 4 – високий
А. Професійна релевантність і практична адресність (для кого і навіщо робота)	8	Тема формальна, зв'язок із практикою не доведено	Зв'язок із практикою задекларовано, але неконкретно	Чітка цільова група, контекст громади, очікуваний практичний результат	Показано системний ефект для послуг у громаді, умови масштабування
В. Аналітика потреб і проблеми (діагностика, ризики, ресурси)	14	Дані/висновки хаотичні або не підтверджені	Є опис, але слабка інтерпретація і причинність	Висновки випливають з даних, виділені потреби, ризики, бар'єри	Аналіз багаторівневий, враховані фактори вразливості, контекст послуг
С. Доказовість і робота з джерелами (наукова та нормативна база)	10	Джерела випадкові, твердження без опори	Огляд переказовий, мало порівняння підходів	Огляд структурований, є аргументація вибору підходів	Джерела підібрано стратегічно, є інтеграція науки, стандартів, політик
Д. Методологія і дизайн дослідження (методи, вибірка, процедура)	12	Методи не відповідають меті, опис неповний	Методи загалом доречні, але процедура описана	Чітко описано етапи, вибірку, інструменти, аналіз даних	Прозора логіка, контроль якості даних, коректні

			поверхово		узагальнення
Е. Етика, безпека, захист даних (права клієнтів, конфіденційність)	10	Ризики не враховано, етичні порушення	Принципи заявлені без процедур	Є інформована згода/знеособлення, протокол безпеки	Етика інтегрована, є алгоритми “що робити, якщо...”, мінімізація шкоди
Ф. Планування втручання (кейс-менеджмент, логіка змін, ресурси)	14	Рекомендації декларативні, без механізму	Є план, але загальний, без індикаторів	План реалістичний, прив'язаний до діагностики, описані кроки	Втручання як технологія: етапи, ролі, ризики, альтернативи, сталість
Г. Міжвідомча взаємодія (координація, маршрутизація)	10	Міжвідомча складова відсутня	Названі партнери без механізмів	Описано маршрут, ролі, обмін інформацією в межах етики	Узгоджена модель координації, зворотний зв'язок, мінімізація дублювання
Н. Оцінювання результатів (індикатори, ефективність, моніторинг)	12	Оцінювання відсутнє або “словесне”	Є показники без базової лінії або методів вимірювання	Є outcomes і process-індикатори, методи вимірювання, часові точки	Система оцінювання повна: індикатори, побічні ефекти, сталість
І. Якість тексту й оформлення, доброчесні	5	Значні порушення структури/посилань/оформлення	Є багато технічних і стилістич	Оформлення коректне, посилання системні,	Стиль зрілий, терміни точні, оформлен

сть (структура, мова, посилання)			них похибок	текст читабельний	ня бездоганн е, ризики запозичен ь мінімізов ані
І. Якість захисту (доповідь, презентація , відповіді)	5	Доповідь хаотична, відповіді не по суті	Доповідь зрозуміла , але слабко аргумент ована	Виступ логічний, відповіді доказові	Захист професій ний, здобувач демонстр ує компетен тності соціально ї роботи

10.2. Розшифрування критеріїв: що саме має показати здобувач

А. Професійна релевантність і практична адресність

На рівні бакалаврської роботи зі спеціальності 231 важливо, щоб тема не була “про проблему загалом”, а мала конкретного адресата: установу, громаду, визначену групу отримувачів послуг.

Ознака якісного рівня: здобувач може коротко відповісти на три запитання в одному абзаці: хто є цільовою групою; який запит або дефіцит у послугах існує; який продукт або зміна пропонуються.

Типова помилка: плутати актуальність із загальними міркуваннями або цитуванням загальновідомих тез без прив’язки до місця і реальної практики.

В. Аналітика потреб і проблеми

Цей критерій є центральним для соціальної роботи: здобувач має показати, що він уміє бачити потреби, ризики, ресурси і бар’єри доступу до допомоги, а не лише «описати явище».

Ознака достатнього рівня: наявні чіткі висновки діагностичного етапу, і кожен висновок має опору: дані, джерела, спостереження, аналіз документації, інтерв’ю тощо.

Типова помилка: підміняти діагностику описом літератури або робити висновки, які не впливають з отриманих даних.

С. Доказовість і робота з джерелами

У бакалаврській роботі оцінюється не «кількість джерел», а їх функція: чи допомагають вони обґрунтувати вибір підходів, методів, індикаторів, етичних процедур.

Ознака високого рівня: здобувач поєднує наукові публікації, нормативні акти, стандарти послуг і практичні протоколи, а не обмежується одним типом джерел.

Типова помилка: переказ підручника без аналізу і без зіставлення позицій авторів.

Д. Методологія і дизайн дослідження

Методологія має бути «видимою»: хто, де, коли, за якою процедурою, чим саме вимірювали, як узагальнювали. Для соціальної роботи цінною є зрозуміла логіка етапів: діагностика → планування втручання → оцінювання змін. Ознака достатнього рівня: методи описані не назвою, а призначенням, інструментарій наведений у додатках або описаний так, щоб його можна було відтворити.

Типова помилка: перелік методів без пояснення, що вони вимірюють і як пов'язані із завданнями.

Е. Етика, безпека, захист даних

Цей критерій у соціальній роботі має підвищену вагу. Комісія оцінює, чи здобувач не наражав клієнтів на ризик, чи не порушував конфіденційність і чи врахував можливість ретравматизації, особливо в темах насильства, криз, втрат.

Ознака високого рівня: прописано не лише “конфіденційність забезпечено”, а й процедура: інформована згода; анонімізація; безпечно зберігання матеріалів; алгоритм реагування у разі виявлення високого ризику.

Типова помилка: етика як одна фраза без практичних кроків.

Ф. Планування втручання

Тут комісія дивиться на професійний результат: здатність перейти від діагнозу до дії. План втручання має бути реалістичним, ресурсно обґрунтованим і таким, що може бути впроваджений у конкретній установі або громаді.

Ознака достатнього рівня: план містить цілі, кроки, відповідальних, строки, індикатори виконання.

Ознака високого рівня: втручання описане як технологія – з етапами, ризиками, альтернативами, моніторингом, межами компетенції.

Типова помилка: рекомендації на рівні «потрібно посилити», «необхідно підвищити», без механізмів і критеріїв.

Г. Міжвідомча взаємодія

Соціальна робота у громаді майже завжди потребує координації. Тому оцінюється не лише «перелік партнерів», а механізм: як відбувається маршрутизація; як отримується зворотний зв'язок; як уникнути дублювання; як забезпечити захист даних в обміні інформацією.

Ознака високого рівня: здобувач пропонує модель координації, де визначені ролі й канали комунікації, а також межі передачі інформації.

Н. Оцінювання результатів

Комісія відрізняє «виконали активність» від «отримали результат». У соціальній роботі важливо розвести процесні показники (чи зроблено оцінку, план, моніторинг) і показники змін для клієнта (безпека, доступ до послуг, стабільність підтримки).

Ознака достатнього рівня: визначено індикатори, спосіб вимірювання, базову лінію або порівняння «до–після», часові точки.

Ознака високого рівня: оцінювання враховує побічні ефекти, сталість змін, межі інтерпретації.

I. Якість тексту, оформлення, академічна доброчесність

Це критерій «гігієни» академічної роботи: структура, мова, посилання, відповідність оформлення. Для комісії це також індикатор самостійності та дисципліни. У ваших матеріалах критерії оцінювання прямо включають відповідність вимогам, стиль, грамотність, правильність оформлення, добір джерел.

J. Якість захисту

Під час захисту атестаційна комісія оцінює, чи здобувач розуміє свою роботу і може її захистити професійно: коротко викласти логіку, аргументувати методи, пояснити обмеження, відповісти на запитання по суті. У Положенні зафіксовано, що рішення щодо оцінки ухвалюється ЕК відкритим голосуванням і оголошується в день захисту, тому якість виступу і відповідей реально впливає на підсумок.

10.3. Мікро-чек-лист для самоперевірки здобувача перед поданням

Щоб студент розумів критерії як інструмент підготовки, доречно додати коротку самоперевірку: чи є діагностика потреб і ризиків; чи впливає план втручання з даних; чи є міжвідомча модель; чи визначені індикатори; чи описані етичні процедури; чи узгоджені висновки з метою.

Таблиця перерахунку рівнів у бали, національну шкалу та ECTS

Рівень	Група сумісності зі зразками («низький – середній – високий»)	100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою	ECTS	Тлумачення
Рівень 4 – високий	Найвищий	90–100	Відмінно	A	Робота і захист демонструють високий професійно-науковий рівень, аргументація та результати переконливі
Рівень 3 – достатній	Високий	82–89	Добре	B	Високий рівень виконання: логіка “діагностика – втручання – оцінювання” витримана, висновки підтверджені даними, рекомендації реалістичні
Рівень 3 – достатній	Вище середнього	74–81	Добре	C	Добрий рівень виконання: вимоги загалом виконано, аргументація достатня, але є помітні недоліки в

Рівень	Група сумісності зі зразками («низький – середній – високий»)	100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою	ECTS	Тлумачення
					глибині аналізу або деталізації процедур
Рівень 2 – базовий	Середній	64–73	Задовільно	D	Мінімально прийнятний рівень: завдання виконано, проте якість нерівномірна; є суттєві недопрацювання, але без критичних порушень
Рівень 2 – базовий	Нижче середнього	60–63	Задовільно	E	Пороговий рівень: виконано мінімум вимог, наявні істотні недоліки у змісті або методичному обґрунтуванні
Рівень 1 – критичний	Вище низького	35–59	Незадовільно	FX	Вимоги не виконано повною мірою: є підстави для доопрацювання і повторного оцінювання за процедурою ЗВО
Рівень 1 – критичний	Низький	0–34	Незадовільно	F	Вимоги не виконано: критичні прогалини (методологія, етика, доказовість, логіка висновків); необхідне повторне виконання/повторне вивчення за процедурою ЗВО

1) Як обирається діапазон оцінки

Оцінка визначається сукупністю ознак: відповідність теми змісту; наявність і якість емпіричного блоку; логіка «потреби – втручання – оцінювання»; дотримання етики й академічної доброчесності; здатність здобувача аргументовано захистити рішення. Якщо слабкі місця локальні й не руйнують загальну логіку – це зона E–C. Якщо недоліки системні й унеможливають підтвердження результатів – це зона FX–F.

Оцінка FX застосовується тоді, коли робота/захист не досягають мінімально прийнятного рівня, але недоліки принципово можна виправити шляхом доопрацювання без повного перероблення концепції. Типові підстави для FX:

- емпірична частина виконана частково, але її можна доповнити або переосмислити;
- методи загалом доречні, але опис процедури, вибірки або інструментарію недостатньо прозорий;
- є помітні прогалини у висновках чи рекомендаціях, однак їх можна “підтягнути” до даних;
- оформлення, список джерел, посилання містять значні помилки, які підлягають технічному виправленню;
- захист слабкий, але здобувач демонструє розуміння теми і здатність виправити помилки після зауважень.

Суть оцінки FX: **робота має «каркас», але не доведена до стандарту**, тому потребує доопрацювання і повторного оцінювання за процедурою ЗВО.

Оцінка F (0–34) застосовується тоді, коли робота/захист мають критичні порушення, що не дозволяють визнати результат кваліфікаційним і свідчать про необхідність повторного виконання/повторного вивчення за процедурою.

Типові підстави для F:

- ✓ відсутній або фактично не виконаний емпіричний блок, немає даних для висновків;
- ✓ методи не відповідають меті та завданням або описані так, що їх неможливо перевірити;
- ✓ висновки не випливають з матеріалу, рекомендації декларативні й не мають опори;
- ✓ грубі порушення етики: розкриття чутливих даних, ідентифікація клієнтів, нехтування безпекою;
- ✓ ознаки недоброчесності, що ставлять під сумнів самостійність і достовірність результатів;
- ✓ здобувач не може пояснити базові положення власної роботи під час захисту.

Суть оцінки F: **немає мінімально достатнього результату** як в академічному, так і в професійно-практичному сенсі.

4) Чим відрізняється оцінка E (60–63) від оцінки FX (35–59)

- **E:** мінімум вимог виконано, логіка роботи збережена, недоліки істотні, але результат можна визнати прийнятним.
- **FX:** логіка або доказовість деформовані настільки, що мінімальний стандарт не досягнуто, але є можливість доопрацювати без повного перезапуску.

5) Чим відрізняється оцінка C (74–81) від оцінки B (82–89)

- **C:** робота добра, але відчутні недоліки в глибині аналізу, деталізації методів або узгодженості індикаторів з метою.

- **В:** робота стабільно сильна, аргументація і професійні рішення переконливі, є чіткі індикатори та реалістичні рекомендації; недоліки